

Geliş Tarihi : 04.07.2024
Kabul Tarihi : 21.10.2024

 <https://doi.org/10.20304/humanitas.1510750>

Zeytinkaya, D. (2025). Criminal dizisindeki hukuk terimlerinin seslendirme ve alt yazı çevirilerine yönelik terimbilim odaklı sorgulamalar. *HUMANITAS - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(25), 455-480. <https://doi.org/10.20304/humanitas.1510750>

CRİMİNAL DİZİSİNDEKİ HUKUK TERİMLERİNİN SESLENDİRME VE ALT YAZI ÇEVİRİLERİNE YÖNELİK TERİMBİLİM ODAKLI SORGULAMALAR

Dilber ZEYTİNKAYA¹

ÖZ

Hukuk terimleri yalnızca anayasa, kanunlar, yönetmelikler, sözleşmeler, iddianameler, mahkeme kararları kapsamında karşımıza çıkmaz, görsel-işitsel metinlerde de yer alabilir. Günümüzde talep gören bir uzmanlık alanı olan hukuk çevirilerini öğrencilerin çekindikleri bir alan olmaktan çıkarmak için hukuk çevirisi dersi görsel-işitsel materyallerle desteklenebilir. Araştırma nesnesi olarak belirlenen Netflix'in Criminal (Fransa, İspanya, Almanya ve Birleşik Krallık) dizisindeki terim sorunlarını saptayarak terimbilim odaklı sorgulamalarda bulunmak, terimlerin seslendirme, alt yazı, hukuk çeviri stratejilerini belirlemek ve eşdeğerlik türlerini tartışmak araştırmanın hedefleri arasında yer almıştır. Fransızca ve Türkçe terimler, metin terimbilimi yaklaşımıyla derlenmiştir. Mutlak eşdeğerlik kapsamında ele alınan tek anlamlı terimlerin, anlamsal eşdeğerlik kapsamında ele alınan eş anlamlı terimlerden sayıca daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra gözlem odasındaki gözlem tekniklerine ve bu tekniklerin seslendirme ve alt yazı çevirilerine dair kesitler sunulmuştur. Yakalama, gözaltına alma ve ifade alma yönetmeliğinde yer alan maddeler ile dizide geçen sahneler eşleştirilmiş, adli bilimler kapsamında müdafî ve sorgu memurunun kullandığı kalıp cümlelerin seslendirme ve alt yazı çevirileri arasında bir farka rastlanmamıştır. Hukuk terimlerinin kaynak odaklı çeviri yaklaşımıyla çevrildiği belirlenmiştir. Hukuk terimleri Fransızca seslendirme, Türkçe seslendirme, Fransızca alt yazı ve Türkçe alt yazı olmak üzere dört farklı grupta örneklendirilmiştir. Seslendirme ve alt yazı çevirmenlerinin çeviri kararlarının nasıl şekillendiği incelenmiştir. Seslendirme çevirisinde dudak eşleme, kinetik (jest ve mimik) eşleme nedeniyle alt yazı çevirisinde zaman ve uzam kısıtlarından dolayı sıkça kısaltma, eksiltme, yer değiştirme, açıklama, öykünme, perspektif kaydırma gibi stratejilerin kullanıldığı belirlenmiştir. Alt yazı çevirisinde terimlerin sadeleştirilerek daha anlaşılır kılındığı gözlemlenmiştir. Hukuk çeviribilimi ile hukuk terimbiliminin çevirmen adaylarına ve uzman çevirmenlere yeni bakış açıları kazandırarak çeviribilim araştırmalarını geliştirmesi beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Seslendirme, Alt yazı, Metin terimbilimi, Hukuk çeviribilimi, Hukuk terimbilimi

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Marmara Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, dilber.zeytinkaya@marmara.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5163-655X>

Date Received : 04.07.2024

Date Accepted : 21.10.2024

 <https://doi.org/10.20304/humanitas.1510750>

Zeytinkaya, D. (2025). Terminology-oriented interrogations on dubbing and subtitling translations of legal terms in Criminal series. *HUMANITAS - Journal of Social Sciences*, 13(25), 455-480. <https://doi.org/10.20304/humanitas.1510750>

TERMINOLOGY-ORIENTED INTERROGATIONS ON DUBBING AND SUBTITLING TRANSLATIONS OF LEGAL TERMS IN CRIMINAL SERIES

Dilber ZEYTİNKAYA²

ABSTRACT

Legal terms do not only appear in the constitution, laws, regulations, contracts, indictments, court decisions, but can also be found in audiovisual texts. Legal translation courses can be supported with audiovisual materials in order to make legal translation, which is an in-demand specialisation today, less of an area that students shy away from. The objectives of the study were to identify terminological problems in the Netflix series Criminal (France, Spain, Germany and the United Kingdom), to make terminology-oriented enquiries, to determine the dubbing, subtitling and legal translation strategies of the terms and to discuss the types of equivalence. French and Turkish terms were compiled with a textual terminology approach. It was found that the number of monosemic terms handled within the scope of absolute equivalence was higher than the number of synonyms handled within the scope of semantic equivalence. Besides, sections on observation techniques in the observation room and translations of these techniques into dubbing and subtitles were presented. The articles in the regulation on arrest, detention and statement taking were matched with the scenes in the series, and no difference was found between the dubbing and subtitle translations of the phrases used by the defence counsel and the interrogation officer within the scope of forensic sciences. It was determined that legal terms were translated with a source-oriented translation approach. Legal terms were sampled in four different groups: French voice-over, Turkish dubbing, French subtitling and Turkish subtitling. The translation decisions of dubbing and subtitling translators were analysed. It was found that strategies such as abbreviation, subtraction, displacement, paraphrasing, perspective shifting were frequently used in subtitling translation due to time and space constraints due to lip matching and kinetic (gesture and mimic) matching in dubbing translation. In subtitle translation, it was observed that terms were simplified and made more understandable. It is expected that Legal Translation Studies and juriterminology will improve translation studies by providing new perspectives to translator candidates and expert translators.

Keywords: Dubbing, Subtitle, Textual terminology, Legal Translation Studies, Juriterminology

² Asst. Prof. Dr., Marmara University, Faculty of Humanities and Social Sciences, dilber.zeytinkaya@marmara.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5163-655X>

Giriş

Bireyler arası sorunları çözme ve toplumsal işleyişi düzene koyma amacıyla oluşturulan kurallar bütünü olan hukuk, çeviribilimin önemli araştırma alanlarından biridir. “Hukuk, algıladığımız bir olgu, içine doğduğumuz bir ilişkiler gerçeği, bir yaşam biçimidir” (Aral, 1885, s. 19). Adli bilimler, adli vakaları incelemeyi ve çözümlemeyi, suç ve suçluları belirlemeyi amaçlayan farklı disiplinlerin bir araya geldiği bir yapıdır. Suça karışmış yabancı bireyleri sorgulama, mahkemede tanıklık, şüpheli ölümleri araştırma, delilleri değerlendirme gibi konularla ilgilenen disiplinlerarası bir alan olan adli bilimlerin de çeviribilim alanıyla ilişkisi yadsınamaz. Günümüzde mülteci akını, göç, savaş gibi çeşitli nedenlerle ülkemize gelen yabancı bireyler çalışmak, eğitim almak, oturma izni veya vatandaşlık almak için birtakım belgeleri anlamak ve doldurmak durumundadır. Tüm bu etmenler toplumsal boyutta dönüşüme yol açmış, çeviribilim uzmanlık alanlarında istihdam sayısını artırmıştır. Yasal süreçlerin anlaşılır bir şekilde açıklanabilmesi, yasaların doğru bir şekilde uygulanabilmesi için hukuki belgelerin eksiksiz bir şekilde çevrilmesi gerekir. Yabancılar ile avukatlar arasındaki iletişimin sağlanması hukuk alanında deneyimli tercümanlara bağlıdır. Sorgu esnasında sorgu memurlarıyla şüpheli arasındaki iletişimin kurulması, mahkemede hâkim ile yabancı sanık arasındaki iletişimin sağlanması da adli yeminli tercümanlara bir başka deyişle bilirkişi tercümanlara³ bağlıdır.

Adli bilimler “adli tıp, kriminoloji, adli arkeoloji, adli muhasebe, adli toksikoloji, adli entomoloji⁴, adli patoloji, adli psikiyatri, adli antropoloji, adli otomotiv, adli bilişim, balistik, adli palinoloji⁵, adli diş hekimliği, adli foniatri⁶, adli sanat, adli kimya ve kriminalistik” (Menek ve Taşdöven, 2021, s. 6) gibi alt dallara ayrılmaktadır. Fransızca-Türkçe Hukuk Terimleri Sözlüğü’ne (Dayınlarlı, 1997) göre Fransızca criminaliste kelimesi “yalnız cinayet davaları ile ilgilenen hukukçu” olarak, Fransızca criminologie kelimesi “cinayet ilmi, kriminoloji” olarak tanımlanmaktadır. Fransızca-Türkçe Modern Hukuk Sözlüğü’ne (Ergül, 2002) göre Fransızca criminologue kelimesi “kriminolog, suç bilimci” olarak; Fransızca criminel kelimesi “suçla ilgili, cezaya değin, cezai, suçlu” olarak tanımlanmaktadır. Kriminoloji kavramını ilk defa 1879’da Fransız hekim Paul Topinard’ın kullandığı, ‘kriminoloji’ adında ilk eserin 1885 yılında İtalyan ceza hukuku profesörü Raffaello Garofalo’nın ‘Criminologia’ kitabının yayınlanmasıyla ortaya çıktığı kabul edilmektedir (Çalık, 2018, s. 311). Bir soruşturmanın deliller aracılığıyla çözümlenmesini sağlayan kriminoloji, “bir toplumda ‘gerçekte’ meydana gelen bütün suçların neler olduğunu, bu suçların hangi sıklıkla ve kimler tarafından işlendiğini araştırmaktadır” (Topçuoğlu, 2014, s. 242). Davranış bilimleri, sosyal bilimler ve hukuk alanlarını kapsayan kriminoloji, disiplinlerarası bir alan olarak nitelendirilebilmektedir.

Delillerle suçluyu tespit etmeyi ve suçsuz bireylerin masumiyetini kanıtlamayı amaçlayan kriminalistik ise “suçu önleme ve caydırma vasıtası” (Yılmaz, 2015, s. 56) olarak tanımlanmaktadır. Delil bilimi⁷ ve iz bilimi⁸ terimleri de kriminalistik teriminin karşılığı olarak kullanılmaktadır. “Anatomi, beşeri bilimler ve doğa bilimleri olmak üzere matematik, biyoloji, fizik, kimya, bilişim” (Sun, 2001) gibi alanlardan yararlanan kriminalistik, Robert Cairo (1994) tarafından üç ana uzmanlık alanına ayrılmaktadır: suçlu veya suça karışmış bireylerin vücut ölçümlerini inceleyen antropometri (fr. anthropométrie criminelle), olay yeri inceleme ekibi (fr. police technique et scientifique) ve adli tıp (fr. médecine légale). Cairo (1994) bu üç uzmanlık alanının birbirini tamamladığını vurgulamaktadır. Olay yeri inceleme ekibi tarafından olay

³ Ülkemizde bu alandaki çevirmenlere atfen yeminli tercüman (Tezcan, 1997), adliye tercümanı (Çetin ve Doğan, 2021), adli tercüman (Eryılmaz ve Demez, 2021), adli yeminli tercüman veya tercüman bilirkişi (Uysal, 2020) terimleri kullanılmaktadır.

⁴ Adli böcek bilimi için bk. (Kriminal terimleri sözlüğü, 2016, s. 14).

⁵ Spor ve polenlerle ilgilenen bilim dalı için bk. (Akyol, 1964, s. 63). Adli polen bilimi için bk. (Kriminal terimleri sözlüğü, 2016, s. 14).

⁶ Ses ve konuşma bozuklukları tanı ve tedavisini inceleyen bilim dalı için bk. (Öğüt, 2002, s. 121).

⁷ Polis Akademisi, Adli Bilimler Enstitüsü, Delil Bilimi (Kriminalistik) için bk. <https://abe.pa.edu.tr/ders-icerikleri.html>

⁸ İz bilimi, yasal öneme haiz olaylarda doğal bilimlerin metotlarını kullanarak izleri tanıma, tanımlama, bireyselleştirme ve değerlendirmeyle ilgilenir” (Öztürk, 2005, s. 13).

yerinden toplanan somut deliller, kriminal polis laboratuvarında adli tıp uzmanlarınca analiz edilmektedir. Sun'a (2001, s. 2) göre kriminalistik; koruma, suç yerinin kaydedilmesi, iz arama yöntemleri, fotoğrafçılık, daktiloskopi⁹, antropometri, robot resim, topografi, planlar ve çizimler, adli kimlik dâhil olmak üzere kanıt toplama, sınıflandırma ve muhafaza işlevlerini içermektedir. Fransız kriminalist Edmond Locard¹⁰ tarafından ortaya atılan ve "Locard'ın Değişim Prensipleri" olarak adlandırılan "her temas iz bırakır" (fr. tout contact laisse une trace) (Crispino, 2006, s. 12) sözü, adli bilimlerin temel ilkesi olarak kabul edilmektedir. Locard'ın 1931 ve 1940 yılları arasında yayımlanan, 7 ciltlik "Kriminalistik ansiklopedisi" (fr. Traité de criminalistique¹¹) adlı eseri, kriminalistik alanının temel eseri olarak görülmektedir.

Türkiye'de adli destek ve işleyiş ise Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı tarafından sağlanmaktadır. Çözüm odaklı hizmet vermeyi ve mağdur odaklı etkin bir destek hizmet modelini kurarak ülke geneline yaymayı amaçlayan Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı tarafından hazırlanan Adli Görüşme Odaları (AGO); bekleme odası, görüşme odası, gözlem odası olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Adli destek ve mağdur hizmetleri yönetmeliği¹² Madde 56'da belirtildiği üzere, görüşme sırasında tercüman ihtiyacı ortaya çıkabilir: "Görüşme yapılacak kişi ve adli görüşmeci ile gerekmesi hâlinde tercüman dışında görüşme odasına kimse alınmaz". Dolayısıyla adli bilimler alanında adli yeminli tercümanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu noktada adli bilimlerle çeviribilimin birbiriyle ilişkili alanlar olduğu yadsınmaz. Nitekim her sene Adalet Bakanlığı, İstanbul Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi, Adalet Komisyonu Başkanlığından tercüman ilanı verilmektedir. Adli Tıp Kurumu, büro personeli (tercüman) ilanı vererek sözleşmeli personel alımı yapmaktadır. Bu durum, adli bilimler alanında uzman tercümanlara ihtiyaç duyulduğunun bir göstergesidir. Adalet Bakanlığı, Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü, Bilirkişi Daire Başkanlığı ile Yeminli Çevirmenlik Federasyonu (TURÇEF) ortaklaşa temel bilirkişilik eğitimi sunmaktadır. TURÇEF ve Anadolu Üniversitesi arasında imzalanan anlaşma gereği "ÇEVFOR-yeminli çevirmenlikte uygulamalı formasyon e-sertifika programı" eğitimi sonunda gözetimli sınavdan başarılı olan kişiler uluslararası sertifika almaya hak kazanmaktadır. Polis Akademisi, Adli Bilimler Enstitüsü bünyesindeki Delil Bilimi (Kriminalistik)¹³ tezli yüksek lisans programına dilbilim ve filoloji bölümlerinden lisans derecesiyle mezun olanların başvurabilmesi disiplinlerarası istihdam alanı yaratmaktadır. Adli bilimler kapsamında dilbilime ve filolojiye verilen önem dikkat çekmektedir. Bu bağlamda Gémard'ın (2015) adli bilimlerle dilbilim disiplinlerine odaklanan adli dilbilim (fr. jurilinguistique) çalışması öne çıkmaktadır. "Dilbilimcilerin gerek hukuk gerekse ceza davalarında uzman tanık olarak değerlendirilmelerinin giderek yaygınlaşması" (Kalsoğlu ve Kalsoğlu, 2022) dikkate değer bir noktayı oluşturmaktadır. Olguyu aydınlatmada sadece kelimelerin eşleştirilmesinin ve sayılmasının yeterli olmadığını, dilsel bir tesadüfün bazen çok tehlikeli yanlış sonuçlara neden olabileceğini belirten Kalsoğlu ve Kalsoğlu (2022, s. 11) "dilbilim ve adli soruşturma" konusuna hâkim bilim insanlarına ihtiyaç duyulduğunu vurgulamaktadırlar. Disiplinlerarasılığın önemini vurgulayan bu çalışmada, giriş bölümünü izleyen ikinci bölüm; görsel-işitsel çeviri ile seslendirme, alt yazı ve hukuk alanlarında kullanılan çeviri stratejilerini, dildeki değişkenlik olgusunu ve varyasyon¹⁴ dilbilimi olgusunu içermektedir.

⁹ Parmak izlerini inceleyen bilim dalı için bk. (Sun, 2001, s. 3).

¹⁰ Locard tarafından 1910 yılında Lyon Üniversitesi'nde dünyanın ilk kriminal polis laboratuvarı kurulmuştur (Mole ve Seguy, 2015, s. 15).

¹¹ Kriminalistik ansiklopedisi için bk. (Locard, 1959, s. 7).

¹² Adli destek ve mağdur hizmetleri yönetmeliği. (2024, 4 Ocak). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/04/20210430-1.htm>

¹³ Delil Bilimi (Kriminalistik) Tezli Yüksek Lisans Programı (2024, 4 Ocak). Erişim adresi: <https://abe.pa.edu.tr/ders-icerikleri.html>

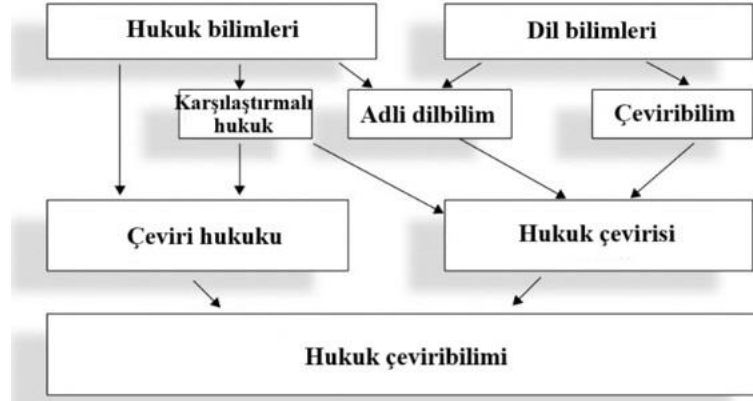
¹⁴ Çeşitlilik dilbilimi veya değişkenlik dilbilimi için bk. (Öztürk Dağabakan, 2019, s. 54).

Seslendirme, Alt Yazı ve Hukuk Alanlarında Kullanılan Çeviri Stratejileri

Bu bölümde araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturan seslendirme, alt yazı ve hukuk çevirisi stratejilerine ilişkin temel kavramlar betimsel bir yaklaşımla ortaya konmaktadır. Görsel-işitsel çeviri türleri nelerdir? Kaç tür çeviri stratejisi bulunmaktadır? Seslendirme, alt yazı ve hukuk çevirisi alanlarında hangi çeviri stratejileri kullanılmaktadır? şeklindeki soruların yanıtları aranacaktır. Görsel-işitsel metinlerin çevirisi, çeviribilim alanında uluslararası ve ulusal boyutta çalışmalar yürüten araştırmacıların (Baş, 2016; Chiaro, 2008; Gambier, 2004; Gottlieb, 1992, 1994, 2018; Günay Köprülü, 2020, 2021; Oğuz, 2018, 2020; Okyayuz, 2016; Okyayuz ve Kaya, 2017; Şerban, 2008; Pettit, 2004, 2008; Popineau, 2021; Ramière, 2004; Şahin, 2015; Ünsal, 2017, 2018a, 2018b) üzerinde durduğu bir alandır. Konuşan karakterin yüzü yakın çekimde ekranı kaplıyorsa, çeviri metindeki sözcüklerin dile getiriliş şekillerinin seslendirmesi yapılacak filmdeki sözcüklerin sesletim şekilleriyle örtüşmesi beklenmektedir (Okyayuz, 2016, s. 27). Bu bakımdan seslendirmede eşleme önem taşımaktadır. Alt yazı, görsel-işitsel üründe yer alan diyalogların görüntü ile eşlenerek yazılı olarak ekranda belirmesi olduğuna göre, alt yazı çevirisinde “normlara ve eşlemeye dayalı” (Şahin, 2015, s. 306-307), uzamsal kısıtlılık (ekranda kapladığı yer) ve zamansal kısıtlılık (ekranda kalma süresi) önem teşkil etmektedir. İzleyicilerin okuma güçlüğü yaşamaması ve alt yazıların kolay algılanabilmesi için ekranda kalma süreleri ve kaç harften oluştukları alt yazı çevirmeninin dikkate alması gereken unsurlar arasında yer almaktadır.

Seslendirme ve alt yazı çeviri stratejileri ile hukuk terimlerinin çeviri stratejileri benzerlik ve farklılık gösterebilmektedir. Seslendirme çevirisinde görüntü ile seslendirme eş zamanlı olarak gerçekleşmektedir. Seslendirmede eşlemenin sağlanması için “azaltma-kısaltma, tekrar, uzatma, değiştirme, ikame, sözdizimini değiştirme, sözcük seçimlerini değiştirme, biçem veya dil kesitini değiştirme, silme” (Matamala, 2010, akt. Okyayuz ve Kaya, 2017, s. 197) gibi çeviri stratejileri benimsenmektedir. Alt yazı çevirisinde ise izleyicinin okuma hızının dikkate alınması gerektiğinden çeviri sürecinde bazı kısıtlar ortaya çıkması muhtemeldir. “Birçok araştırmacıya göre alt yazı sürecinde uzamsal ve zamansal (fr. spatio-temporels) kısıtlara bağlı kalındığı için alt yazı gerçek bir çeviri olarak nitelendirilmez. Bu nedenle çeviri yerine uyarlama (fr. adaptation) terimi tercih edilmektedir” (Diaz Cintas, 2008, s. 28). Okyayuz (2016) alt yazı çevirisinde “a. Kapsayıcı veya şemsiye bir terimle karşılık bulmak. b. Erek kültürde daha belirgin bir göndermeyle karşılık bulmak. c. Erek kültürde eşdeğer bir karşılık bulmak” (s. 109) gibi üç farklı çeviri yöntemine başvurulabileceğini belirtmektedir. Henrik Gottlieb (1992) tarafından alana kazandırılan on adet alt yazı çeviri stratejisine farklı araştırmacıların farklı Türkçe karşılıklar önerdiği gözlemlenmiştir: genişletme/açıklama (ing. expansion), açıklama/başka sözcüklerle anlatma/yorumlama (ing. paraphrase), aktarım (ing. transfer), benzetme/taklit (ing. imitation), çeviri yazı/transkripsiyon (ing. transcription), değiştirme/kaydırma/yerinden çıkarma (ing. dislocation), azaltma/kısaltma/yoğunlaşma (ing. condensation), çıkarma/büyük bir kısmı yok etme/atlama/seyreletme (ing. decimation), silme (ing. deletion), vazgeçme/bırakma (ing. resignation). J. Diaz Cintas ve A. Remael (2007, s. 151, akt. Okyayuz, 2016, s. 120-121) alt yazı çevirisi sürecinde “basitleştirme-sadeleştirme, dökümleri genellemek, aynı anlama gelen ifadeler kullanmak, eş anlamlıları kullanmak, sözcük türünü değiştirmek, olumsuz ifadeyi olumlu ifade ile karşılamak, soru cümlesini farklı ifade etmek, dolaysız anlatımı dolaylı anlatıma çevirmek, zamir kullanmak, iki cümleyi tek cümleye indirmek, çıkarmak” gibi farklı kısaltma türlerinden söz etmektedirler. Ünsal (2018b) ise alt yazı çevirisinde; “sadeleştirme, üst anlamlılık, eş anlamlılık, yer değiştirme, zamir kullanımı, azaltma, çıkarma” (s. 76) stratejilerinin yaygın olarak kullanıldığına değinmektedir. “Her ülkede alt yazı çevirmenleri; altyazıcı¹⁵ veya alt yazı uzmanları (fr. sous-tituteurs), uyarlayan veya uyarlayıcılar (fr. adaptateurs), uyarlayan çevirmenler (fr. traducteurs-adaptateurs),

¹⁵ Altyazıcı için bk. (Koç, 2020, s. 765).

Şekil 1. Hukuk çeviribiliminin epistemolojik temelleri

Gémar (1979, s. 35-37, akt. Raus, 2013, s. 80) hukuk çevirisi yaklaşımlarını; 1. hukuk sistemlerinin karşılaştırılması, 2. iki uzmanlık dilinin karşılaştırılması, 3. düzgü çözme¹⁶/çözme¹⁷ (fr. décodage), 4. yeniden düzgüleme¹⁸ (fr. réencodage) olmak üzere dörde ayırmaktadır. Susan Šarcevic (1997, akt. Raus, 2013, s. 80) ise hukuk çevirisi yaklaşımlarını; kavrambilimsel aşama - A dili (fr. étape sémasiologique - langue A), karşılaştırmalı hukuk (fr. étape de droit comparé), adbilimsel aşama - B dili (fr. étape onomasiologique - langue B) olmak üzere üçe ayırmaktadır.

Dildeki değişkenlik olgusu ise insan dilinin temel özelliklerindendir. Vardar (2007) artsüremlî, uzamsal ve toplumsal olmak üzere üç değişkenlik arasında ayrım yapmaktadır. “Artsüremlî değişkenlik tarihsel dilbilimin; uzamsal değişkenlik dilbilimsel coğrafyanın ve toplumsal değişkenlik toplum-dilbilimin inceleme alanına girer, değişkenlik bir dilin süre, uzam ve toplum içinde değişik biçimlere bürünme özelliğidir” (s. 68). Değişkenlik kavramı çerçevesinde terimlerin çevirisini metin boyutunda ele alan Raus (2013, s. 41) dört çeşit değişkenlik önermektedir: sözceleyenlerin tercihlerine bağlı olarak terim tanımlama ve eş anlamlı terim kullanımı açısından farklı sosyal sınıflarla ilgili sosyal veya diyastratik değişkenlikler (fr. variations diastratiques¹⁹), terimlerin bir söylem alanından diğerine geçişi sırasında iletişimsel duruma ve konuşmacılar tarafından seçilen ifade tarzına bağlı olarak beliren durumsal, iki fazlı veya diyafazik değişkenlikler (fr. variations diaphasiques), zaman açısından tarihsel veya diyakronik değişkenlikler (fr. variations diachroniques), farklı coğrafi alanlarda yaşayan insanların konuşma şeklindeki değişkenlikler açısından coğrafi, bölgesel veya diyatopik değişkenlikler (fr. variations diatopiques²⁰). Lehmann ve Martin-Berthet (2008, s. 87-88) ise değişkenliği eş anlamlı kelimelerin anlam ilişkilerine odaklanarak pragmatik/edimbilimsel ve toplumdilbilimsel farklar yönünden ele alıp beş farklı açıdan değerlendirmektedirler: 1-Diyakronik değişkenlikler: gırgır/süpürge/faraş²¹. 2-Diyatopik/coğrafi değişkenlikler: çekirdek/çiğdem (İzmir), simit/gevrek (İzmir), mısır/darı (Antalya). 3-Diyastratik, dil düzeyine (standart dil, edebi dil, argo) bağlı değişkenlikler: polis/aynasız. 4-Uzmanlık dili ve günlük dil arasındaki değişkenlikler: difteri/kuşpalazı. 5-Çağrışımlar: a-pejoratif anlam: siyahi/zenci, yabancı/gâvur. b-örtmece: amansız hastalık/kanser.

¹⁶ İletişimde kullanılan göstergenin içeriğine ulaşmak için yapılan çözümleme eylemidir. Düzgünün çözümü süreci sonunda, bireysel anlamlandırma veya yorum başlar (Karaağaç, 2022, s. 349).

¹⁷ Alıcıların, metinleri, ilişkili oldukları düzgüye ve kendilerinin sahip oldukları eski bilgilere gönderim yaparak algılamaları ve yorumlamaları, bir gönderge veya gösterge çözümüdür. Çözme, bir anlamlandırma eylemidir (Karaağaç, 2022, s. 254).

¹⁸ Parçaları bir araya getirerek, bütünlük özelliği taşıyan bir birim oluşturmaktır (Karaağaç, 2022, s. 350).

¹⁹ Artkatmanlaşık değişiklik: sözcüğün anlamı birazcık da kullanılan toplumsal katmana bağlıdır (Günay, 2007, s. 33).

²⁰ Artyerdeşlik değişiklik: sözcüklerin uzam içindeki değişkenliği söz konusudur (Günay, 2007, s. 32).

²¹ Türkçe örnekler yazar tarafından verilmiştir.

Varyasyon dilbilimi olgusuna gelince, Aşkın Balcı (2020, s. 310) varyasyon dilbilimini, dilde meydana gelen değişkenlikleri deneysel (ampirik) olarak inceleyen bir bilim dalı olarak betimlemektedir. Tarihsel, sosyal, bölgesel ve durumsal olarak adlandırılabilir değişkenlikler, sosyal uygulamaların bir parçası olarak nitelendirildiği için varyasyon dilbilimi, toplumdilbilimin bir alt alanını oluşturmaktadır. Varyasyon dilbilimi konusuna ilişkin ana parametreler dört büyük değişken sınıfı olarak ayırt edilmektedir:

1-Tarihsel değişkenler: Dil gelişim sürecindeki farklı dönemlerle ilgilidir. 2-Diyalekt çeşitliği: Farklı coğrafi dağılıma karşılık gelirler. 3-Durumsal çeşitlilik: Farklı durumlarda veya alanlarda kullanılan özellikler. 4-Topluluk dili çeşitliliği: Farklı sosyal gruplar tarafından kullanılan özellikler (Eva Neuland, 2003; akt. Aşkın Balcı, 2020, s. 311).

Dil kullanımında meydana gelen değişiklikler, varyasyon dilbilimi kapsamında; terimlerde meydana gelen değişiklikler ise toplumterimbilim kapsamında değerlendirilmektedir. Zaman içinde terimlerde gelişen değişiklikler, diyakronik (artsüremli) değişkenlik kapsamında irdelenebilir. Kimi terimlerdeki eş anlamlılık olgusu bu duruma örnek gösterilebilir. Bu nedenle terimleri temel alan çalışmalarda terimlerin tek anlamlı, çok anlamlı, eş anlamlı olma özellikleri incelenerek değişkenlik türleri saptanabilir. Hukuk terimbilimi²², hukuk alanında kullanılan terimlerin incelenmesi, açıklanması ve tanımlanması ile ilgilenen, hukuk metinlerinde terimlerin doğru kullanımını araştıran bir alt alan olarak tanımlanabilir. Türkçe “hukuk terimbilimi” ve Fransızca “juriterminologie” terimi Türk ve Fransız alanyazınına kazandırılabilir. Bu çalışmada, hukuk terimbilimini yeni bir alt alan olarak geliştirme çağrısında bulunmaktadır. Bu nedenle bir sonraki bölüm, hukuk alanında çeviri hizmeti verecek çevirmenlerin veya adli yeminli tercümanların sıklıkla karşılarına çıkabilecek çok sayıda hukuk teriminin yer aldığı Criminal dizisi hakkında bilgiler içermektedir.

Criminal Dizisi

Çevrimiçi video akışına geçtikten sonra uluslararası alanda hızla büyüyen ve dünya genelinde milyonlarca üyeye sahip olan Netflix, günümüzde ilgi gören bir platformdur. Özgün içeriklerinin yanı sıra farklı ülkelerden dizi ve film içerikleriyle de kullanıcıların farklı dillerde film izlemelerine olanak sağlayan Netflix, alt yazı, açıklamalı alt yazı ve seslendirme dili seçme özellikleriyle araştırmacıların, eğitmenlerin ve öğrenenlerin yabancı dil öğretiminde ve çeviri eğitiminde yararlanabilecekleri kaynaklar arasında önemli bir yer tutmaktadır. Her ülkenin resmi dilinde ve ilgili ülkenin oyuncular tarafından canlandırılan Netflix’in Avrupa yapımı Criminal dizisi, Fransa, İspanya, Almanya ve Birleşik Krallık olmak üzere dört farklı ülkede geçmektedir. Her ülkenin dizisi üçer bölümden oluşmaktadır. Ancak iki sezon yayınlanan Criminal Birleşik Krallık dizisinin ikinci sezonu dört bölümden oluşmaktadır. Her bölüm ortalama 45 dakika sürmektedir. Toplam on altı bölümden oluşan Criminal dizisi, çoğunlukla sorgu odasında geçmektedir. Dört farklı ülkenin suç olaylarını ele alan ve polis sorgulamalarını anlatan Criminal, Netflix’in polis prosedürel²³ dizisidir. “Dört farklı ülkede geçse de sadece sorgulama sahneleri ile tek bir mekânda çekilmiş ve polis prosedürel çok mekânlılık geleneği ve algısını değiştirmiştir” (Bozkurt ve Kılıç, 2021, s. 78). Dizide sorgu memurları ile şüpheliler arasındaki konuşmalar ön plandadır. Sorgu memurlarının savcı ile konuşmaları, otomatik kahve makinesi önünde geçen konuşmaları, avukatların müvekkilleriyle konuşmaları da çok sayıda hukuk terimini içermektedir. Adli sürecin nasıl işlediğine dair ipuçları veren Criminal dizisi, bölümler arasında bağımsız içeriklere sahiptir, izleyiciler herhangi bir bölümü izleyebilir. Olay örgüsünü takip etme zorunluluğu yoktur. Her bölümde ana karakterler (sorgu memurları) bir

²² Türkçe “hukuk terimbilimi”, Fransızca “juriterminologie” ve İngilizce “juriterminology” terimleri yazar tarafından terimbilimin yeni bir alt alanı olarak önerilmiştir.

²³ Polis prosedürel (polis yöntemi) için bk. (Duran, 2021, s. 866).

suçu çözmek ve suçluyu bulmak için çalışırlar. Ana karakterlerin adları, bölüm adlarına verilmiştir.

Criminal Fransa, 2019 yılında yayınlanmış üç bölümden oluşan Fransa yapımı mini bir dizidir. Orijinal dili Fransızcadır. Fransızca alt yazı çevirmeni Julie Ribaux, Türkçe alt yazı çevirmeni Canan F. Kayahan'dır. *Émilie* adlı ilk bölümde, bir saldırıda gerçekleri söylemediğine inanan dedektifler tarafından erkek arkadaşını kaybeden *Émilie*'nin ifadesi alınır. *Caroline* adlı ikinci bölüm, şantiyede gerçekleşen olayla ilgili yöneticinin sorgusunu içerir. *Jerome* adlı üçüncü bölüm, bir nefret suçu işlediğinden şüphelenilen satış müdürünün sorgusunu kapsar. Criminal İspanya, 2019 yılında yayınlanmış üç bölümden oluşan İspanya yapımı mini bir dizidir. Orijinal dili İspanyolcadır. Fransızca alt yazı çevirmeni *Émilie Pérès*, Türkçe alt yazı çevirmeni Leon Alaluf'tur. İlk bölümün adı *Isabel*'dir. Bu bölümde, sorgu memuru cinayeti çözmek için risk almak zorunda kalır. *Carmen* adlı ikinci bölüm, kız kardeşi boğulmuş halde bulunan *Carmen*'in sorgusunu içerir. *Carmelo* adlı üçüncü bölümde, şüphelinin sorgusu sırasında sorgu memurları arasındaki gerilimin arttığı görülür. Criminal Almanya, 2019 yılında yayınlanmış üç bölümden oluşan mini bir dizidir. Orijinal dili Almancadır. Fransızca alt yazı çevirmeni Magali Girault, Türkçe alt yazı çevirmeni Göktuğ Börtlü'dür. *Jochen* adlı ilk bölümde, sorgu memurları bir müteahhidi sorguya çeker, kayıp bir işçi hakkında kendisine sorular yöneltir. *Yılmaz* adlı ikinci bölümde, sorgu memurları aile içi şiddet vakası olduğunu düşünür; fakat şiddete uğrayan kişinin sorguya alınan damat olduğu anlaşılır. Kayınpederin damadını kurtarmak için gönderdiği avukat ifadeyi yönlendirmek için sorguya dâhil olunca gerçekler ortaya çıkar. *Claudia* adlı üçüncü bölümde, sorgu memuru kendini tehlikeye atarak duruma müdahale eder ve cesedin yerini öğrenmeye çalışır. Criminal Birleşik Krallık, 2020 yılında yayınlanmış ilk sezonu üç bölümden, ikinci sezonu dört bölümden oluşan mini bir dizidir. Orijinal dili İngilizcedir. Birinci ve ikinci sezon çevirmenleri farklıdır. Fransızca alt yazı çevirmeni Julie Ribaux, Türkçe alt yazı çevirmeni Canan F. Kayahan'dır. İlk sezonun *Edgar* adlı ilk bölümünde, üvey kızını vahşice öldürmekle suçlanan doktor sorguya alınır. *Stacey* adlı ikinci bölüm, kız kardeşinin sevgilisini zehirlemekle suçlanan bir şüphelinin sorgusunu içerir. *Jay* adlı üçüncü bölümde, sorgu memurları göçmenlerle dolu terk edilmiş bir treylerin yerini bulmak için kamyon şoförünü konuşturmaya çalışır. Criminal Birleşik Krallık dizisinin ikinci sezonu dört bölümden oluşmaktadır. Fransızca alt yazı çevirmeni Marie Thummen, Türkçe alt yazı çevirmeni Zeynep Burçak Tarlan'dır. İkinci sezonun *Julia* adlı ilk bölümünde, hüküm giymiş bir katilin eşinin rutin sorgusunda yaşanan sarsıcı gelişmenin ardından sorgunun gidişatı değişir. *Alex* adlı ikinci bölümde, ellerinde az kanıt bulunan sorgu memuru, bir iş adamının ifadesini alır. *Danielle* adlı üçüncü bölümde, sorgu memurları saldırı faillerinin maskesini düşüren çevrimiçi bir grubun liderinin yaptığı savunmayı çökertmeye çalışır. *Sandeep* adlı dördüncü bölümde, sorgu memurları anlaşma yapmak isteyen hüküm giymiş zeki bir katille karşı karşıyadır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; hukuk terimlerini içeren Criminal dizisinin seslendirme ve alt yazı çevirilerini incelemek, çevirmen kararları doğrultusunda hukuk terimlerinin çevirisinde kullanılan stratejileri belirlemek, eşdeğerlik türlerini tartışmak, terim bilgisinin önemini vurgulamak, terim sorunlarını saptamak ve terimbilim odaklı sorgulamalarda bulunmaktır. Metin terimbilimi yaklaşımı temel alınarak çift dilli terimce oluşturmak amaçlanmıştır. Diğer bir deyişle, terimbilim odağında görsel-işitsel ürünlerdeki terimleri irdeleyen ve kuramsal boyutta inceleyen bir araştırma yürütürken özellikle hukuk terimbilimini bir alt alan olarak geliştirme çağrısında bulunmak ve bir disiplin olarak varlığının görünür kılınması hedeflenmiştir. Bu hedefler doğrultusunda çalışmada aşağıdaki araştırma soruları yanıtlanmaya çalışılmıştır:

1. Criminal dizisindeki Fransızca terimler hangi ulamlarda sınıflandırılabilir?
2. Yakalama, gözaltına alma ve ifade alma yönetmeliğinde yer alan maddeler ile dizide geçen sahneler arasında ilişki var mıdır?
3. Gözlem tekniklerine örnek teşkil eden cümlelerin aktarımında görülen seslendirme ve alt yazı çeviri stratejileri nelerdir?
4. İfade alma esnasında müdafî tarafından kullanılan cümlelerin seslendirme ve alt yazı çevirileri kaynak odaklı mı, erek odaklı mıdır?
5. İfade alma esnasında sorgu memuru tarafından kullanılan cümlelerin seslendirme ve alt yazı çevirileri kaynak odaklı mı, erek odaklı mıdır?
6. Hukuk terimlerinin seslendirme ve alt yazı çevirilerinde tercih edilen stratejiler nelerdir? Çeviri stratejileri göz önünde bulundurulduğunda, hukuk terimlerinin çevirilerinde kaynak odaklı yaklaşım mı yoksa erek odaklı yaklaşım mı benimsenmiştir?

Yöntem

Nitel araştırma yöntemi benimsenen çalışmada veri toplama aracı olarak doküman inceleme (belge tarama) yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin yanı sıra görsel-işitsel materyallerin de incelenmesini kapsar. Bu yöntem, “başka araştırmacılar tarafından kullanılabilir; bir araştırmacının vardığı sonuçların ne derece geçerli olduğu sınanabilir veya daha önce ulaşılmış sonuçlardan farklı ve alternatif diğer bazı sonuçlara ulaşılmasını mümkün kılabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 190). Araştırmada veri kaynağı olarak kullanılan Netflix’in Avrupa yapımı Criminal (Fransa, İspanya, Almanya ve Birleşik Krallık) dizisi çok sayıda hukuk terimini içerdiği için tercih edilmiştir. Araştırma verileri, Criminal dizisindeki terimlerin taranması yoluyla elde edilmiş, dizide yer alan hukuk terimlerine yönelik izleksel (terimbilimsel) araştırma yürütülmüştür. İzleksel araştırma, “bir alana özgü terimler bütünü üzerinde yapılan terimbilimsel çalışmadır” (Yaman, 2006, s. 62). Hukuk çeviribilimi ve hukuk terimbilimi kapsamında incelenen Fransızca ve Türkçe terimler, metin terimbilimi²⁴ yaklaşımıyla derlenmiştir. Didier Bourigault ve Monique Slodgian’a (1999, akt. Raus, 2013, s. 15) göre metin terimbilimi; tek dilli, çok dilli metinlerdeki terimlerin nasıl kullanıldığını ve anlamlandırıldığını inceleyerek bir metin analizi ortaya koymayı hedefler. Metin terimbilimi, terimlerin ve kavramların otomatik olarak işlenmesinde önemli bir rol oynar. Bir terimin zaman içinde değişime uğrayıp uğramadığı metin incelemesiyle saptanabilir. Kaynağını dilbilimden alan metin terimbilimi disiplinlerarası bir bilim dalıdır. Fransızca, Türkçe dilleriyle ve hukuk terimleriyle sınırlanan araştırmada metin terimbilimi yaklaşımı temel alınarak çift dilli terimce oluşturulmuştur. Gözlem odasında geçen sahnelerde yer alan gözlem tekniklerine dair kesitler sunulmuştur. Gözlem tekniklerine örnek teşkil eden cümlelerin seslendirme ve alt yazı çevirileri kaynak ve erek odaklılık kapsamında yorumlanmıştır. Yakalama, gözaltına alma ve ifade alma yönetmeliğinde yer alan maddeler ile dizide müdafî ve sorgu memurunun kullandığı cümleler eşleştirilmiş, bu cümleler çeviri stratejileri bağlamında incelenmiştir. Hukuk terimleri, Fransızca seslendirme, Türkçe seslendirme, Fransızca alt yazı ve Türkçe alt yazı olmak üzere dört farklı grupta örneklendirilmiştir. Toplam 49 adet hukuk terimi incelenmiş, araştırmanın sınırlılıkları nedeniyle incelenen tüm örnekler verilememiş, 16 adet örnek temsil gücü yüksek olanlar arasından seçilmiştir. Terimlerin seslendirme ve alt yazı çevirileri arasındaki

²⁴ Fransızca “terminologie textuelle” kavramı, “metinsel terimbilim” (Zeytinkaya, 2021, s. 43) olarak çevrilmiştir. Fakat bu araştırmada metin genelinde tutarlılığın sağlanması amacıyla “metin terimbilimi” terimi tercih edilmiştir. Metin terimbilimi, kaynağını metindilbilimden almaktadır. Metindilbilim kavramını karşılamak amacıyla dilimizde (betikbilimi, betiksel dilbilim, metindilbilimi, metin dil bilimi) gibi farklı adlandırmalarla ve farklı yazım şekilleriyle karşılaşılmaktadır. Bu bakımdan Türkçe terim oluşturma yöntemleri dikkate alınarak Fransızca “terminologie textuelle” terimini “metinterimbilim”, “metinterimbilimi” veya “metin terim bilimi” olarak terimleştirmenin de mümkün olduğu kanısına varılmıştır.

benzerlikler ile farklılıklar tespit edilmiş, terimlerin çevirisinde görülen çeviri stratejileri ve eşdeğerlik türleri belirlenmiştir. Araştırma verileri yazar tarafından Ağustos 2023-Şubat 2024 tarihleri arasında toplanmıştır. Nitel verilerin yorumlanmasında “bir çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve bulguların yorumlanması” (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 240) olmak üzere dört aşamadan oluşan betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmada toplanan verilerin analizinden elde edilen bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

Criminal Dizisindeki Fransızca Terimler Hangi Ulamlarda Sınıflandırılabilir?

Criminal dizisindeki Fransızca terimler; ad, fiil, kısaltma, mekân adları, deyimler, eksiltili cümleler, kişi, ünvan ve kurum adları, askeri terimler, adli tıp terimleri olmak üzere toplam on ulamda sınıflandırılmıştır. Bu terimlerin seslendirme ve alt yazı çevirileri incelenmiş, mutlak eşdeğerlik ve anlamsal eşdeğerlik olmak üzere iki grupta çift dilli terimce oluşturulmuştur.

Mutlak Eşdeğerlik

Seslendirme ve alt yazılar incelendiğinde mutlak eşdeğerlik kapsamında Fransızca 52 adet ad²⁵, 26 adet fiil²⁶, 1 adet kısaltma²⁷, 4 adet mekân adı²⁸, 7 adet deyim²⁹, 2 adet eksiltili³⁰ cümle, 13 adet kişi, ünvan ve kurum adı³¹, 2 adet askeri terim³², 23 adet adli tıp³³ terimi

²⁵ **des menottes**: kelepçe. **des crimes non résolus**: faili meçhul suçlar. **des descriptions précises**: eksiksiz eşkâl. **des circonstances atténuantes**: hafifletici sebepler. **la déclaration signée**: yeminli ifade. **des justiciers**: yasa dışı kanun infazcısı. **la diffamation**: karalama. **la fraude**: kaçaçılık. **la garde**: velayet. **la justice**: adalet. **la légitime défense**: nefsi müdafaa. **la peine maximale**: maksimum ceza. **la preuve**: kanıt. **la présomption d'innocence**: masumiyet karinesi. **la pression**: baskı. **la prison à vie**: ömür boyu hapis. **la réduction de peine**: ceza indirimi. **la torture**: işkence. **la victime**: kurban. **le bouclier juridique**: yasal haklar. **le rapport préliminaire**: ilk inceleme. **le rapport d'audition**: sorgu kaydı. **les crimes**: suçlar. **les explications vagues**: şüpheli ifadeler. **les gardes à vue**: gözaltı. **les honoraires**: avukata ödenen ücret. **les suppositions infondées**: asılsız iddialar. **les témoins**: görgü tanıkları. **les tentatives de manipulation**: manipülasyon girişimleri. **les tueurs en série**: seri katiller. **l'absence d'alibi**: gerekçe yokluğu. **l'agression**: saldırı. **l'autorisation judiciaire**: arama emri. **l'affaire**: dava. **l'homicide**: cinayet. **l'indemnisation**: soruşturma süresi. **l'interrogatoire**: sorgulama. **l'interpellation**: tutuklanma. **l'ordonnance**: mahkeme kararı. **un alibi vague et invérifiable**: muğlak ve mesnetsiz gerekçe. **un programme de protection des témoins**: tanık koruma programı. **un suspect**: şüpheli. **un témoin potentiel**: görgü tanığı. **un témoignage**: tanık ifadesi. **une carte cyclable**: suç haritası. **une circonstance aggravante**: ağırlaştırıcı sebepler. **une fouille au corps**: vücut araması. **une mutation**: tayin. **une ordonnance illégale**: yasadışı izin. **une plainte retirée**: geri çekilmiş bir şikâyet. **une prescription**: zaman aşımı. **une réduction de peine**: cezada indirim.

²⁶ **aller en taule**: hapse girmek. **arrêter**: tutuklamak. **avouer**: itiraf etmek. **bluffer**: blöf yapmak. **convaincre**: ikna etmek. **corroborer**: suçlamayı desteklemek. **débrief**: sorguya çekmek. **dénoncer**: ihbar etmek. **enquêter**: soruşturmak. **être condamné**: hüküm giymek. **être placé en détention**: gözaltına alınmak. **faire chanter**: şantaj yapmak. **faire la déposition**: ifade vermek. **interpeller**: yakalamak. **interroger**: sorgulamak. **mentir**: yalan söylemek. **mettre en garde à vue**: gözaltına almak. **prendre les coups**: kendini feda etmek. **prendre publiquement position contre quelqu'un**: birine alenen karşı gelmek. **rendre la justice**: adaleti sağlamak. **se balader avec les menottes**: kelepçelenmek. **se contredire**: ifadesiyle çelişmek. **se soumettre à un test ADN**: DNA testi yaptırmak. **s'entre-tuer**: birbirini öldürmek. **témoigner au procès**: mahkemede yeminli ifade vermek. **vouloir l'immunité**: dokunulmazlık talep etmek.

²⁷ **la SDAT (sous-direction antiterroriste)**: terörle mücadele birimi.

²⁸ **la salle d'interrogatoire**: sorgu odası. **la salle d'observation**: gözlem odası. **la taule**: hapisane. **le tribunal**: mahkeme.

²⁹ **Elle pète les plombs?**: Kafayı mı yedi? (Criminal Fransa, Jerome, zaman kodu: 29:04). **Ils tiraient sur les gens comme sur des lapins**: İnsanlara tavşan avlar gibi ateş açtılar. (Criminal Fransa, Émilie, zaman kodu: 3:23). **Il a l'air coriace**: Çetin ceviz duruyor. (Criminal Fransa, Caroline, zaman kodu: 1:40). **Ça revient au même**: İkisi de aynı kapıya çıkıyor. (Criminal İspanya, Carmelo, zaman kodu: 35:20). **Il connaît le Code pénal sur le bout des doigts**: Ceza hukukunu hukuk profesörlerinden bile iyi biliyor. (Criminal İspanya, Carmelo, zaman kodu: 15:30). **La commis d'office n'a pas l'air au taquet**: Mahkemenin atadığı avukat da isteksiz duruyor. (Criminal Fransa, Jerome, zaman kodu: 4:50). **Elle n'a pas encore toutes les ficelles**: Arada bocalıyor ama öğrenecek. (Criminal İspanya, Carmelo, zaman kodu: 12:02). **Tout est passé au peigne fin**: Her şey titizlikle inceleniyor. (Criminal Fransa, Émilie, zaman kodu: 24:03).

³⁰ **non-assistance à personne en danger**: doğrudan insan hayatına kasit. **coups et blessures et abus de pouvoir**: şiddet ve görevi kötüye kullanma.

³¹ **avocat(e)**: avukat. **l'acte d'accusation**: suç duyurusu. **la commis d'office**: mahkemenin atadığı avukat. **la police**: polis. **le brigadier**: dedektif. **le capitaine**: baş dedektif. **le commissaire**: komiser. **le détenu**: tutuklu. **le proc**: başsavcı. **le procureur de Paris**: Paris başsavcısı. **le lieutenant**: ast-dedektif. **mon client**: müvekkilim. **un agent en uniforme ou en patrouille**: üniformalı ya da devriye polisi.

³² **des premières rafales**: ilk ateş. **des fusils d'assaut**: piyade tüfekleri.

³³ **clavicule droite brisée**: sağ köprücük kemiğinde kırık. **dans un état de coma léger**: yarı koma halinde. **de nombreuses blessures**: birçok darp izi. **des cicatrices**: yara izi. **être entrée au bloc**: ameliyata girmek. **être au bloc opératoire**: ameliyatta olmak. **être sous l'influence de médicaments**: ilaçların etkisi altında olmak. **faire une crise d'angoisse**: panik atak geçirmek. **fracture du crâne**: kafatasında çatlak. **l'hémorragie**: kanama. **l'hémorragie sous-cutanée due à des fractures costales multiples**: çoklu kaburga kırılmasına bağlı olarak iç kanama. **la visite médicale**: sağlık kontrolü. **le blessé**: yaralı. **le dépistage**: test sonucu. **le labo**: laboratuvar. **le légiste**: patalog. **le pronostic vital**: hayati tehlike. **le sang**: kan. **les secours**: acil servis. **polytraumatisme crânien**: kafatası yaralanması. **stopper l'hémorragie**: kanamayı durdurmak. **suspicion de sectionnement des vertèbres cervicales**: boyun omurunda muhtemel yaralanma. **une comparaison ADN**: DNA karşılaştırması.

belirlenmiştir. Bu terimlerin seslendirme ve alt yazı çevirilerinde terim düzeyinde farklı çeviri önerilerine rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu bölümde yer verilen terimler tek anlamlılık örneği sergilemektedir. Nitekim hukuk dilinde terimlerin tek anlamlı olması beklenir. Erek dilde birebir karşılığı olan terimler, mutlak eşdeğerlik kapsamında ele alınmaktadır. Fransızca seslendirme ve alt yazı arasında terim düzeyinde farklılığın görülmemesinin nedeni olarak Criminal Almanya ve Birleşik Krallık bölümlerinin senaristlerinin aynı kişiler olması gösterilebilir. Criminal Birleşik Krallık 1. sezon alt yazı çevirmeni ile Criminal Fransa alt yazı çevirmeni aynı kişidir. Dolayısıyla terimlerin çevirisinde görülen benzerliğin alt yazı çevirmenlerinin aynı olmasından kaynaklandığı gözlemlenmektedir.

Anlamsal Eşdeğerlik

Sözcük düzeyinde gerçekleşen anlamsal eşdeğerlik, terimlerin aynı anlamsal içeriğe sahip olduğunu göstermektedir. Bir terimin erek dilde birden fazla karşılığının bulunması, eş anlamlılık ile ilişkilendirilebilmektedir. Bu bölümdeki terimler, aynı kavramı karşıladığından anlamsal eşdeğerlik kapsamında ele alınmaktadır.

Fransızca Seslendirme ve Alt Yazıları Aynı Olan Fakat Türkçe Seslendirme ve Alt Yazı Çevirileri Farklı Olan Terimler

Fransızca 14 adet ad³⁴ ve 9 adet fiil³⁵ belirlenmiştir. Bu terimlerin seslendirme ve alt yazı çevirileri arasında fark olup olmadığına ilişkin sorgulamada ise toplam 23 adet terimin farklı çevrildiği görülmüştür. Farklılığın, çeviri sürecine farklı çevirmenlerin dâhil olmasından kaynaklandığı gözlemlenmiştir.

Türkçe Seslendirme ve Alt Yazı Çevirileri Aynı Olan Fakat Fransızca Seslendirme ve Alt Yazıları Farklı Olan Terimler

Türkçe 15 adet ad³⁶ ve 8 adet fiil³⁷ belirlenmiştir. İlgili terimlerin Fransızca seslendirme ve alt yazıları arasında fark olup olmadığına ilişkin sorgulamada ise toplam 23 adet terimin farklı aktarıldığı görülmüştür. Farklılığın, çeviri sürecine farklı çevirmenlerin dâhil olmasından kaynaklandığı gözlemlenmiştir. Bir dilsel göstergenin birden fazla kavrama gönderimde

³⁴ **l'autorisation du juge:** resmi izin / hâkimin emri. **l'avocat conseil:** avukat / yasal temsilci. **l'enregistrement:** sorgu / sorgulama. **la complicité par assistance:** işbirlikçi / suçta iştirak. **la subornation de témoin:** yalan beyan / yalan ifade. **le chef:** şef / patron. **le juge:** hâkim / yargıç. **le disque est rayé?:** Kırk plak gibi değil mi? / Bozuk plak gibi değil mi? **un vice de procédure:** bir prosedür hatası / usulde hata. **une condamnation à vie:** ömür boyu hapis yatmak / müebbet yemek. **une intrusion:** zorla girme / izinsiz girme. **une spéculation:** spekülasyon / varsayım. **une tentative d'intimidation:** kışkırtma / müdahale. **une violence conjugale:** aile içi şiddet / ev içi şiddet.

³⁵ **accuser:** suçlamak / ithamda bulunmak. **balancer:** ötmek / ele vermek. **être condamnée:** mahkûm edilmek / hüküm giymek. **être déférée:** yargılanmak / mahkemeye çıkmak. **identifier:** birinin kimliğini doğrulamak / teşhis etmek. **prouver:** kanıtlamak / ispatlamak. **relâcher:** salmak / serbest bırakmak. **sortir libre:** sıfır zararlar çıkarmak / ceza almadan kurtarmaya çalışmak. **suspendre:** uzaklaştırmak / açığa almak.

³⁶ **adli tıp raporu:** le rapport du médecin légiste / le rapport d'autopsie. **birim:** le service / l'unité. **cinayete teşebbüs:** la tentative d'homicide / la tentative de meurtre. **gözlem odası:** une pièce / une salle. **gözü dönen katil:** un tueur à la chaîne / un tueur fou. **hukuki geçerlilik:** une valeur légale / une valeur juridique. **kanıtlanmayan varsayımlar:** des rapprochements qui ne sont pas fondés / des rapprochements infondés. **kanun güçleri:** les forces de l'ordre / un membre de l'ordre. **olay yeri inceleme ekibi:** les techniciens / les experts. **saldırganlar:** les assaillants / les tireurs. **savcılık:** le parquet / le ministère public. **suçun faili:** l'auteur des faits / le coupable. **şüpheli davranış:** un comportement suspect / une tentative de fuite. **tarama cihazı:** le matériel de détection / le matériel électronique. **vardiya değişimi:** un roulement dans la prison / un changement d'équipe.

³⁷ **bedelini ödemek:** payer les pots cassés / payer pour les actes. **dosyayı lehine çevirmek:** faire capoter l'affaire / saboter l'affaire. **ifade değiştirmek:** changer la déposition / se rétracter. **ihbar etmeden çağırmak:** convoquer sans aucune mise en garde / interroger sans lui lire ses droits. **suçu üstlenmek:** déferer / s'incriminer. **şikâyetçi olmak:** déposer une plainte / porter plainte. **teşhis etmek:** une séance d'identification / une confrontation. **tutuklama esnasında direniş göstermek:** opposer à l'arrestation / résister à l'arrestation.

bulunması çok anlamlılık ile ilişkilendirilebilir. Çok anlamlı bir terimin birkaç kavramı kapsadığına örnek teşkil eden Türkçe 2 adet ad³⁸ ve 2 adet fiil³⁹ belirlenmiştir.

Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliğinde Yer Alan Maddeler ile Dizide Geçen Sahneler Arasında İlişki Var mıdır?

Hukuk alanında terim karmaşasının önüne geçebilmek için ifade alma ve sorgu terimlerinin kimler tarafından yapılan eylemleri nitelediği, yakalama, gözaltına alma ve ifade alma yönetmeliğinde açıkça belirtilmektedir. Yönetmelik kapsamında “müdafî: şüpheli veya sanığın ceza muhakemesinde savunmasını yapan avukatı” (Madde 4) temsil etmektedir. Criminal dizisinde müdafî yerine avukat, sorgu memuru yerine dedektif terimlerinin tercih edildiği gözlemlenmiştir. Bu bölümde beş adet örnek incelenmiştir.

Tablo 1. Criminal Fransa - Caroline

Fransızca seslendirme	Seslendirme ve alt yazı çevirisi
Mme Solal, vous êtes en garde à vue pour tentative de meurtre.	Bayan Solal cinayete teşebbüs suçuyla gözaltındasınız.

“b) Kendisine yüklenen suç anlatılır” (Madde 23). Tablo 1’de görülebileceği gibi, şüpheliye isnat edilen suç yüzüne söylenmektedir. Fransızca seslendirmede yer alan “vous êtes en garde à vue” ifadesi Türkçeye “gözaltındasınız” şeklinde çevrilmiştir. Gözaltı nedeni “pour tentative de meurtre”, “cinayete teşebbüs suçuyla” olarak aktarılmıştır. Fransızca terimlerin Türkçeye aktarımında mutlak eşdeğerlik sağlandığı belirtilebilir.

Tablo 2. Criminal Fransa - Caroline

Fransızca seslendirme	Seslendirme ve alt yazı çevirisi
Vous pouvez décider de rester silencieuse.	Sessiz kalma hakkına sahipsiniz.

“f) Yüklenen suç hakkında açıklamada bulunmamasının kanunî hakkı olduğu söylenir” (Madde 23). Tablo 2’de görülebileceği gibi müdafî, müvekkiline sessiz kalma hakkına sahip olduğunu hatırlatmaktadır. Fransızca seslendirme ile Türkçe seslendirme ve alt yazı çevirisi sözcüğü sözcüğüne çeviriden uzaktır. Bu nedenle işlevsel eşdeğerlik kapsamında değerlendirilebilir.

Tablo 3. Criminal Almanya - Jochen

Fransızca seslendirme	Seslendirme çevirisi	Alt yazı çevirisi
Désirez-vous parler à un avocat?	Bir avukatla görüşmek ister misiniz?	Bir avukatla konuşmak ister misiniz?

“c) Müdafî seçme hakkının bulunduğu ve onun hukukî yardımından yararlanabileceği, müdafinin ifade sırasında hazır bulunabileceği kendisine bildirilir” (Madde 23). Tablo 3’te görüldüğü üzere, ifadesi alınacak olan kişiye avukat talep edip etmediği sorulmaktadır. Fransızca seslendirmede yer alan “parler” fiili; seslendirmede “görüşmek”, alt yazıda “konuşmak” fiiliyle çevrilmiştir. İkisi de sekiz harften oluşan sözcüklerdir. Bu açıdan biçimsel eşdeğerlik sağlandığı belirtilebilir. Aynı anlama gelen farklı fiillerin kullanımı, eş anlamlılık kapsamında değerlendirilebilir ve anlamsal eşdeğerliğe örnek gösterilebilir.

Tablo 4. Criminal Fransa - Caroline

Fransızca seslendirme	Seslendirme çevirisi	Alt yazı çevirisi
L’enregistrement ⁴⁰ débute en présence du capitaine Hagen et du brigadier Matif.	Sorgulama baş dedektif Hagen ve dedektif Matif eşliğinde başlıyor.	Baş dedektif Hagen ve dedektif Matif eşliğinde sorgu başlıyor.

³⁸ ifade: la déposition / le témoignage / la déclaration / le relais / l’argument. **sorgu**: une audition / une interrogatoire / un entretien.

³⁹ suçlamada bulunmak: se mettre en examen / inculper / se mettre en cause / s’incriminer. suçlamak: accuser / inculper / reprocher.

⁴⁰ Vurgular yazara aittir.

“i) İfade işlemlerinin kaydında, teknik imkânlardan yararlanılabilir” (Madde 23). Tablo 4’te görüldüğü üzere, sorgu odasındaki bireyin ifadesinin kayıt altına alınacağı belirtilmektedir. Fransızca seslendirmede yer alan “l’enregistrement” terimi; seslendirmede “sorgulama”, alt yazıda “sorgu” olarak çevrilmiştir. Anlamsal açıdan bu iki sözcük arasındaki fark, birinin eylemin kendisini (sorgulama) diğerinin ise eylemin sonucunu (sorgu) belirtmesidir. Sözcük düzeyinde anlamsal eşdeğerlik sağlandığı belirtilebilir. Seslendirmedeki “sorgulama” teriminin dudak eşlemesi bakımından seçilmiş olabileceği, alt yazıdaki “sorgu” teriminin ise alt yazıdaki zaman ve uzam kısıtı nedeniyle tercih edilmiş olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 5. Criminal İspanya - Carmelo

Fransızca seslendirme	Fransızca alt yazı	Seslendirme ve alt yazı çevirisi
Je veux qu'on fasse figurer dans le rapport d'audition l'état physique dans lequel se trouve mon client.	Je tiens à ce que le rapport mentionne l'état dans lequel se trouve mon client.	Başlamadan önce müvekkilimin fiziksel durumunun kayda geçmesini istiyorum.

“Yakalanan kişinin gözüaltına alınacak olması veya zor kullanılarak yakalanması hâllerinde hekim kontrolünden geçirilerek yakalanma anındaki sağlık durumu belirlenir” (Madde 9). Tablo 5’te avukat, müvekkilinin sağlık kontrolünden geçmesini talep etmektedir. Fransızca seslendirmedeki “le rapport d’audition” terimi, Fransızca alt yazıda “le rapport” olarak metnin anlamını yansıtacak şekilde kısaltılmıştır. Fransızca alt yazıda azaltma/kısaltma stratejisine başvurulduğu gözlemlenmiştir. Sözcüğü sözcüğüne olmayan çeviri ile işlevsel eşdeğerlik sağlandığı belirtilebilir. Seslendirmede yer alan “l’état physique” ifadesi, Türkçe alt yazıda “fiziksel durum” olarak çevrilmiş, sözcüğü sözcüğüne çeviri ile biçimsel eşdeğerlik sağlandığı belirtilebilir. Türkçe seslendirme ve alt yazı çevirileri arasında sözcük düzeyinde fark olmadığı belirlenmiştir. Dolayısıyla kaynak metnin eksiksiz ve doğru bir şekilde çevrilmesi, aktarım stratejisiyle ilişkilendirilebilir.

Yönetmelikte yer alan maddeler, Türk hukukunda adil yargılanma ve şüphelinin haklarının korunması amacıyla ifade alma sürecindeki önemli ayrıntıları sergilemektedir. Bu bölümde verilen örnekler, Türk hukuk sistemi ile Fransız hukuk sisteminin benzer nitelikler taşıdığını göstermektedir. Seslendirme ve alt yazı çevirisi aynı olan iki örnek, mutlak eşdeğerlik ve işlevsel eşdeğerlik kapsamında değerlendirilmiştir. İncelenen diğer üç örneğin ise seslendirme ve alt yazı çevirilerinin sözcük düzeyinde farklı olduğu tespit edilmiş, bu farklılıklar azaltma, aktarım gibi çeviri stratejilerinin yanı sıra biçimsel eşdeğerlik ve anlamsal eşdeğerlik ile ilişkilendirilmiştir. Seslendirmede dudak eşlemesinin çeviri kararlarını etkilediği, alt yazıda zaman ve uzam kısıtının çevirmeni yönlendirdiği anlaşılmıştır.

Gözlem Tekniklerine Örnek Teşkil Eden Cümlelerin Aktarımında Görülen Seslendirme ve Alt Yazı Çeviri Stratejileri Nelerdir?

Gözlem odası, şüpheli kişilerin beden dillerini gözlemlemek ve gerektiğinde görüşme odasına anında müdahale edebilmek amacıyla kullanılmaktadır. Bu bölümde Criminal dizisinin gözlem odasında izleyiciye aktarılan gözlem tekniklerine ve çevirilerine yer verilmiştir. “İnsan hayat boyunca çoğunlukla farkında olmaksızın günlük beden dilini son derece etkili olarak kullanır. Ancak bedenini, kelimeleri kontrol ettiği gibi kontrol edemez. Bedenimiz olaylara veya durumlara karşı çok daha fazla kendiliğinden tepkiler verir” (Baltaş ve Baltaş, 2018, s. 13). İnsan sözlü iletişimde bazı gerçekleri gizleyebilir fakat sözsüz iletişimde beden dilinin de konuştuğu göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle gerçek duygu ve düşüncenin açığa çıkarılmasında asıl söz sahibi beden dilidir. Suçu veya suçluyu açığa çıkarmada beden dilinin önemi büyüktür. İfadesi alınacak bireylerin duygularını anlama ve davranışlarının nedenlerini tespit etme konusunda yetkin kişiler, gözlem odasında yer alarak bireyleri gözlemler. Sorgulanan kişinin yalan söyleyip söylemediği beden dilinden anlaşılabilir.

Tablo 6. Criminal Fransa - Caroline

Fransızca seslendirme	Seslendirme çevirisi	Fransızca alt yazı	Alt yazı çevirisi
Elle se touche la bouche. Elle nous cache quelque chose.	Ağızına dokunuyor. Bizden bir şey saklıyor.	Elle se touche la bouche. Elle nous cache quelque chose.	Ağızına dokunuyor. Bir şey gizliyor.

İfade sırasında ağızına dokunan kişinin bir şey gizlediği düşünülür. Fransızca seslendirme ve alt yazı arasında sözcük ve anlam düzeyinde bir farka rastlanmamıştır. Seslendirme ve alt yazı çevirileri incelendiğinde, aynı anlama gelen eş anlamlı “saklamak” ve “gizlemek” sözcüklerinin kullanıldığı belirlenmiştir. Seslendirmedeki “bizden” sözcüğüne alt yazıda yer verilmemiştir. Alt yazıdaki en önemli kısıtlayıcı unsurun zaman ve uzam olduğunu gösteren bir örnektir.

Tablo 7. Criminal Almanya - Jochen

Fransızca seslendirme	Seslendirme çevirisi	Fransızca alt yazı	Alt yazı çevirisi
Gestuelle coupable.	-	Gestuelle coupable.	Beden dili %100 suçlu.

Gözlem odasındakiler, ifadesi alınan şahsın beden diline göre suçlu olup olmadığını tahmin edebilirler. Fransızca seslendirme ve alt yazıda yer alan “gestuelle coupable” ifadesi, seslendirmede çevrilmemiş, alt yazıda “beden dili %100 suçlu” olarak çevrilmiştir. Dolayısıyla bu örnekte çoğu kez söylem hızı nedeniyle, önemli unsurların bile ihmal edildiği bir strateji olarak nitelendirilen atlama stratejisinden söz edilebilir. Anlamsal açıdan değerlendirildiğinde, “%100” ile kesinlik bildiren alt yazı çevirisinde genişletme stratejisine yer verildiği belirtilebilir.

Tablo 8. Criminal Almanya - Yılmaz

Fransızca seslendirme	Seslendirme çevirisi	Fransızca alt yazı	Alt yazı çevirisi
Ce n'est pas très cohérent. Le langage corporel de Yussef.	Tutarsızlık var.	Ça ne colle pas. La gestuelle de Yussef.	Kesin tutarsızlık var.

Şüphelinin ifade esnasındaki duruşu ve bakışı arasında tutarsızlık olması gözlem odasındakilerin dikkatini çekmektedir. Fransızca seslendirme ile alt yazı arasında sözcük düzeyinde farklılıklar göze çarpmaktadır. Bu farklılıkların, farklı çevirmenlerin çeviri sürecine dâhil olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Seslendirme çevirisindeki “tutarsızlık var” ifadesine alt yazı çevirisinde vurguyu artıran “kesin” sözcüğünün eklenmesi, ekleme stratejisine örnek gösterilebilir.

Tablo 9. Criminal Almanya - Yılmaz

Fransızca seslendirme	Seslendirme çevirisi	Fransızca alt yazı	Alt yazı çevirisi
Il évite tout contact regard.	-	Il évite tout contact visuel.	Göz temasından kaçınıyor.

Kişinin göz temasından kaçınması suçlu olduğu, suça ortak olduğu veya gerçekleri sakladığı anlamına gelebilir. Fransızca seslendirme ve alt yazı arasındaki farkın sözcük düzeyinde gerçekleştiği gözlemlenmiştir. Kaynak metinde yer alan ifadeye seslendirme çevirisinde yer verilmemesi çevirmeme stratejisi kapsamında değerlendirilebilir. Alt yazı çevirisinde ise “göz temasından kaçınıyor” ile anlamsal eşdeğerlik sağlandığı belirtilebilir. Fransızca “contact regard” ile “contact visuel” eş anlamlı sözcüklerdir, Türkçeye “göz teması” olarak aktarılması anlamsal eşdeğerlik kapsamında değerlendirilebilir.

Tablo 10. Criminal Birleşik Krallık - Edgar

Fransızca seslendirme	Seslendirme çevirisi	Fransızca alt yazı	Alt yazı çevirisi
En général, les innocents s'indignent, crient, protestent.	Masum olan insan yerinden fırlar, bağırır, reddeder.	Les innocents ont tendance à s'indigner, à crier, à protester.	Masum olan insan yerinden fırlar, bağırır, reddeder.

Gözlem odasındakiler masum kişilerin kendilerine isnat edilen suçlamayı kabul etmeyeceğini ve bağıracağını düşünür. Fransızca seslendirmedeki “genellikle” anlamına gelen “en général” ifadesi, Fransızca alt yazıdan eksiltiştir. Fransızca alt yazıda “eğilimde olmak” anlamına gelen “avoir tendance à” ifadesinin kullanımı, ekleme stratejisine örnektir. Bu örnekte seslendirme çevirisi ile alt yazı çevirisinin aynı olması dikkat çekmektedir. Fransızca alt yazının değil de seslendirilen metnin çevirisinin dikkate alınarak alt yazı çevirisinin gerçekleştirildiği düşünülmektedir. Alt yazı çevirisi sözcüğü sözcüğüne çeviriden uzaktır bu nedenle çeviride işlevsel eşdeğerlik sağlandığı belirtilebilir.

Tablo 11. Criminal Birleşik Krallık - Edgar

Fransızca seslendirme	Seslendirme çevirisi	Fransızca alt yazı	Alt yazı çevirisi
Tony tente le coup de stylo à bille. ... Tu vois le stylo sur la table. Il n'a pas touché une seule fois .	Tony kalem numarasını yapıyor. ... Masadaki kalem var ya, iki saattir orada duruyor ama Fallon ona bir kere bile dokunmadı.	Tony tente le coup de stylo Ce stylo sur la table. Ça fait deux heures qu'il est posé là et Fallon n'y a pas touché.	... Masadaki kalem var ya, iki saattir orada duruyor ama Fallon ona bir kez bile dokunmadı.

İfade alma esnasında deneme-sınama tekniklerinden faydalanılabilir. Sorgu odasındaki masanın üzerine bilinçli olarak bir kalem konur ve şüphelinin davranışı incelenir. Fransızca seslendirmede yer alan “tükenmez kalem” anlamına gelen “le stylo à bille” sözcüğü alt yazıda “le stylo” olarak kısaltılmış olduğundan kısaltma stratejisine örnek gösterilebilir. Seslendirme, dudak eşlemesi gerektirdiğinden kısaltma stratejisine başvurulmuş olunabileceğini düşündüren bir örnektir. Alt yazıda ise uzam kısıtı nedeniyle “kalem numarası” yerine “kalem” sözcüğünün kullanılması kısaltma stratejisiyle ilişkilendirilebilir.

Tablo 12. Criminal Birleşik Krallık - Edgar

Fransızca seslendirme	Seslendirme çevirisi	Fransızca alt yazı	Alt yazı çevirisi
Ils peuvent faire bosser à l'ancienne en s'appuyant sur des preuves.	Bu tarz gözlemler geride kaldı.	Ils bossent plus à l'ancienne. Ils cherchent des preuves.	Pek modern değil. Kanıt bulmaya odaklanıyorlar.

Gözlem odasındakiler arasında zaman zaman farklı görüşler ortaya çıkabilir. Bu örnekte deneme-sınama tekniklerinin geride kaldığı, artık suç ile ilgili günümüzde somut deliller arandığı vurgulanmaktadır. Fransızca seslendirme ve alt yazı arasındaki sözcük düzeyinde farklılığın nedeni olarak alt yazıdaki uzam kısıtı gösterilebilir. Seslendirme çevirisi sözcüğü sözcüğüne çeviriden uzaktır, bu nedenle; işlevsel eşdeğerliğe örnek gösterilebilir. Alt yazı çevirmeni ise alt yazıya sadık kalarak çevirisini gerçekleştirdiği için alt yazı çevirisinde biçimsel eşdeğerlik sağlandığı belirtilebilir.

İfade Alma Esnasında Müdafî Tarafından Kullanılan Cümlelerin Seslendirme ve Alt Yazı Çevirileri Kaynak Odaklı Mı, Erek Odaklı Mıdır?

Dördüncü araştırma sorusunu yanıtlamak amacıyla ifade alma esnasında müdafinin kullandığı cümleler ele alınmıştır. Örneklendirilen cümlelerin seslendirme ve alt yazı çevirileri arasında terim düzeyinde bir farka rastlanılmaması kaynak odaklı bir yaklaşımla çevrildiklerini göstermektedir.

Tablo 13. Criminal Fransa - Caroline

Fransızca seslendirme: Vous avez le droit de garder le silence.	Seslendirme ve alt yazı çevirisi: Sessiz kalma hakkınız var.
--	---

Müdafinin müvekkilinin sessiz kalma hakkına sahip olduğunu belirtmesi hukuk kuralı olarak karşımıza çıkmaktadır. Caroline adlı bölümde müdafî, müvekkiline sessiz kalma hakkı olduğunu hatırlatmaktadır.

Tablo 14. Criminal Almanya - Yılmaz

Fransızca seslendirme: Mon client sait qu'il peut garder le silence.	Seslendirme ve alt yazı çevirisi: Müvekkilim sessiz kalma hakkı olduğunu çok iyi biliyor.
---	--

Yılmaz adlı bölümde müdafî, sorgu memurunun müvekkilini sorularla sıkıştırmaması için müvekkilinin sessiz kalma hakkını kullandığını belirtmektedir.

Tablo 15. Criminal İspanya - Carmen

Fransızca seslendirme: Ses propos n'ont aucune valeur légale si elle ne les répète pas devant un juge.	Seslendirme ve alt yazı çevirisi: Yargıcın önünde tekrarlamazsa söylediklerinin kanunen bir değeri yok.
---	--

Carmen adlı bölümde müdafî, ifade alma esnasında söylediklerinin mahkeme huzurunda tekrarlanmadığı sürece kanunen bir hükmü olmadığını müvekkiline hatırlatmaktadır.

İfade Alma Esnasında Sorgu Memuru Tarafından Kullanılan Cümlelerin Seslendirme ve Alt Yazı Çevirileri Kaynak Odaklı Mı, Erek Odaklı Mıdır?

Sorgu memuru, şüphelilerin veya tanıkların ifadesini almakla yükümlüdür ve verilen ifadelerin doğruluğundan emin olmaya çalışır. İfadeleri aldıktan ve değerlendirdikten sonra şüphelileri serbest bırakabilir veya gerektiğinde mahkemeye sevk edebilir. Sorgu memurunun kurduğu cümlelerin seslendirme ve alt yazı çevirileri arasında terim düzeyinde bir fark görülmemesi, ilgili cümlelerin kaynak odaklı bir yaklaşımla çevrilmiş olmasıyla açıklanabilir.

Tablo 16. Criminal Fransa - Caroline

Fransızca seslendirme: Vous êtes en garde à vue pour tentative de meurtre.	Seslendirme ve alt yazı çevirisi: Cinayete teşebbüs suçuyla gözaltındasınız.
---	---

Caroline adlı bölümde sorgu memuru, şüphelinin gözaltına alınma sebebini şüphelinin yüzüne söylemektedir.

Tablo 17. Criminal Fransa - Jerome

Fransızca seslendirme: Vous avez 24 heures de garde à vue.	Seslendirme ve alt yazı çevirisi: 24 saat gözaltı süreniz var.
---	---

Jerome adlı bölümde, gözaltı süresinin 24 saat olduğu bilgisi paylaşılmaktadır.

Tablo 18. Criminal İspanya - Carmelo

Fransızca seslendirme: Si tu avoues, la peine sera réduite.	Seslendirme ve alt yazı çevirisi: İtirafın cezası hafifletir.
--	--

Carmelo adlı bölümde, ifadesi alınan kişinin itirafçı olması durumunda cezasında indirimle gidilebileceği bilgisi verilmektedir.

Hukuk Terimlerinin Seslendirme ve Alt Yazı Çevirilerinde Tercih Edilen Stratejiler Nelerdir? Çeviri Stratejileri Göz Önünde Bulundurulduğunda, Hukuk Terimlerinin Çevirisinde Kaynak Odaklı Yaklaşım Mı Yoksa Erek Odaklı Yaklaşım Mı Benimsenmiştir?

Bu bölümde altıncı araştırma sorusunun cevaplanması amacıyla elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Tablo 19, 20, 21 ve 22'de 4 adet örnek, çeviri stratejileri kapsamında incelenmiştir.

Tablo 19. Fransızca Seslendirme ile Fransızca Alt Yazısı Aynı, Türkçe Seslendirme ile Türkçe Alt Yazısı Aynı Olan Terimler

Bölüm	Fransızca Seslendirme	Türkçe Seslendirme	Fransızca Alt Yazı	Türkçe Alt Yazı
Émilie Örnek 1	Mettez-la en garde à vue ou laissez-nous partir.	Ya gözaltına alın ya da bırakın.	Mettez-la en garde à vue ou laissez-nous partir.	Ya gözaltına alın ya da bırakın.
Émilie Örnek 2	Tout est passé au peigne fin.	Her şey titizlikle inceleniyor.	Tout est passé au peigne fin.	Her şey titizlikle inceleniyor.

Jerome Örnek 3	On a 24 heures de garde à vue devant nous.	Toplam 24 saat gözaltı süreniz var.	On a 24 heures de garde à vue devant nous.	Toplam 24 saat gözaltı süreniz var.
Yılmaz Örnek 4	C'est la légitime défense.	Nefsi müdafaa.	C'est la légitime défense.	Nefsi müdafaa.

Tablo 19’da yer alan örneklerde Fransızca terimler hedef dilde eşdeğerleriyle verilmiştir. Seslendirme ve alt yazı çevirilerinde terim birliği sağlandığı gözlemlenmiştir. Bu bakımdan Fransızca ve Türkçe dilleri arasında terimlerin aktarımında mutlak eşdeğerlik sağlandığı tespit edilmiştir. Yapısal ve dizimsel açıdan çevirilerin aynı olması biçimsel ve dilsel eşdeğerliğin gözetildiğini ortaya koymaktadır. Sözcük düzeyinde farklı bir terimin tercih edilmemesi çevirmenlerin kaynak odaklı bir yaklaşım benimsediğini göstermektedir.

Tablo 20. Fransızca Seslendirme ile Fransızca Alt Yazısı Aynı Olan Fakat Türkçe Seslendirme ile Türkçe Alt Yazısı Farklı Olan Terimler

Bölüm	Fransızca Seslendirme	Türkçe Seslendirme	Fransızca Alt Yazı	Türkçe Alt Yazı
Carmelo Örnek 1	Enfin, trois homicides et une tentative.	Üçü kasten , biri de teşebbüstü.	Enfin, trois homicides et une tentative.	Üçü gerçek , biri de teşebbüstü.
Carmelo Örnek 2	Auteur ou complice.	Azmettiren ya da işbirlikçi .	Auteur ou complice.	Fail ya da suç ortağı .
Yılmaz Örnek 3	Pour coups et blessures graves.	Kasten yaralamaktan .	Pour coups et blessures.	Müessir fiilden .
Jay Örnek 4	Mais on veut vous éviter une condamnation à vie.	Ama ömür boyu hapis yatmana engel olmaya çalışıyoruz.	Mais on veut vous éviter une condamnation à vie.	Ama müebbet yemene engel olmaya çalışıyoruz.

Örnek 1’de Fransızca seslendirmedeki ve Fransızca alt yazıdaki “trois homicides et une tentative” terimi Türkçe seslendirmede “üçü kasten biri de teşebbüs” olarak çevrilirken alt yazıda “üçü gerçek biri de teşebbüs” olarak çevrilmiştir. Seslendirmedeki “kasten” terimi mutlak bir eşdeğerdir. Zira Fransızca seslendirmedeki “homicide” cinayet anlamıyla verilmemiş perspektif kaydırma stratejisi kullanılarak “kasten” şeklinde çevrilmiştir. Alt yazıdaki “gerçek” terimi, hukuk alanında karşılık bulmayan bir tercih olması nedeniyle eşdeğersizlik kapsamında değerlendirilebilir.

Örnek 2’de Fransızca seslendirmedeki ve Fransızca alt yazıdaki “auteur ou complice” terimi Türkçe seslendirmede “azmettiren ya da işbirlikçi” olarak çevrilmiştir. Alt yazıda ise “fail ya da suç ortağı” şeklinde çevrilmiştir. “Auteur” kelimesi suçu gerçekleştiren kişiyi, “complice” ise suça iştirak eden kişiyi nitelemektedir. Seslendirme çevirisindeki “azmettiren” perspektif kaydırma stratejisine örnektir zira bakış açısı kaydırılmıştır. Nitekim Fransızca seslendirmede failden söz edilmektedir. Türkçe alt yazı çevirisinde ise “fail ya da suç ortağı” terimleriyle mutlak eşdeğerlik sağlanmıştır.

Örnek 3’te çevirilerde farklı terimlerin tercih edildiği görülmektedir. Fransızca seslendirmede yer alan “pour coups et blessures graves” ifadesindeki “graves” sözcüğü Fransızca alt yazıda eksiltilmiştir. Türkçe seslendirmede “kasten yaralamaktan” şeklinde, alt yazıda “müessir fiilden” şeklinde eşdeğeriyle çevrilmiştir. Seslendirme çevirisinin genel izleyici kitlesine hitap ettiği ve anlaşılır olduğu alt yazı çevirisinin ise daha az anlaşılır kaldığı görülmüştür. Alt yazıdaki “müessir fiil” terimi, mutlak eşdeğerliğe örnek gösterilebilir.

Örnek 4’te Fransızca seslendirmedeki ve alt yazıdaki “une condamnation à vie” terimi, Türkçe seslendirmede “ömür boyu hapis” şeklinde sözcüğü sözcüğüne çevrildiği için biçimsel eşdeğerlik sağlandığı belirtilebilir. Alt yazıda ise “müebbet” terimi ile hedef dilde mutlak eşdeğeri verildiği söylenebilir. Türkçe seslendirme sekiz kelimeden oluşurken, Türkçe alt yazı altı kelimeden oluşmaktadır. Alt yazı çevirisinde zaman ve uzam kısıtı nedeniyle daha az kelimenin tercih edildiği düşünülmektedir.

Tablo 21. Fransızca Seslendirme ile Fransızca Alt Yazısı Farklı Olan Fakat Türkçe Seslendirme ile Türkçe Alt Yazısı Aynı Olan Terimler

Bölüm	Fransızca Seslendirme	Türkçe Seslendirme	Fransızca Alt Yazı	Türkçe Alt Yazı
Carmelo Örnek 1	Tentative de fuite.	Kaçmaya teşebbüs.	Délit de fuite.	Kaçmaya teşebbüs.
Carmelo Örnek 2	Dans 5 ans, je vais être libéré de bonne conduite.	İyi halden beş yılda çıkarım.	Je sortirai pour bonne conduite après cinq ans.	İyi halden beş yılda çıkarım.
Sandeep Örnek 3	Vous écopez d'une deuxième peine à perpétuité.	Artık iki müebbet cezası yatacaksın.	Vous purgezerez deux condamnations à vie.	Artık iki müebbet cezası yatacaksın.
Edgar Örnek 4	Vous prenez perpette.	Ömür boyu hapis yersiniz.	Ce sera la prison à vie.	Ömür boyu hapis yersiniz.

Örnek 1’de Fransızca seslendirmede “tentative de fuite” terimi kullanılmış, Fransızca alt yazıda ise “délit de fuite” terimi kullanılmıştır. Seslendirme ve alt yazıda “kaçmaya teşebbüs” olarak çevrilmiştir. “Tentative” hukuk terimi ile kişinin kaçmaya teşebbüs ettiği ve başaramadığı anlaşılmaktadır. Bu kapsamda Fransızca ve Türkçe seslendirme arasında mutlak eşdeğerlik sağlandığı belirlenmiştir. Hukuk terimi olarak kullanılan “délit”, “suç” anlamına gelir ve “kaçma suçu” olarak ifade edilebilir. Bu nedenle alt yazıda yer alan “délit de fuite” kısmi eşdeğerlik örneği sergilemektedir.

Örnek 2’de Fransızca seslendirmedeki “je vais être libéré de bonne conduite” cümlesinde “libérer” fiili, alt yazıdaki “je sortirai pour bonne conduite” cümlesinde ise “sortir” fiili kullanılmıştır. Alt yazı çevirisinin daha anlaşılır olması için günlük dilde yaygın olarak kullanılan “sortir” fiilinin tercih edildiği düşünülmektedir. Fransızca seslendirme ve alt yazıda yer alan hukuk terimi “de bonne conduite” Türkçeye “iyi halden” olarak aktarılmıştır; bu nedenle öykünme stratejisiyle çevrildiği belirtilebilir.

Örnek 3’te Fransızca seslendirmede ve alt yazıdaki hukuk terimleri aynı anlamı taşımalarına rağmen terim kullanımında farklılık gözlemlenmiştir. Alt yazıda “müebbet hapis cezasına çarptırılmak” anlamına gelen “purger une condamnation à vie” ifadesi tercih edilmiştir. Seslendirme ve alt yazıda farklı hukuk terimlerinin kullanıldığı belirlenmiştir. Hukuk terimlerinden “ceza” anlamına gelen “une peine” ve “une condamnation” terimleri, “müebbet” anlamına gelen “à perpétuité” ve “à vie” terimleri, “müebbet yatmak” anlamına gelen “écoper” ve “purger” fiilleri tercih edilmiştir. Yakın planda dudak eşleşmesine bağlı olarak farklı terimlerin tercih edilmiş olabileceği düşünülmektedir. Seslendirme ve alt yazı çevirilerinde anlamsal eşdeğerlik sağlandığı gözlemlenmiştir.

Örnek 4’te Fransızca seslendirmede argo bir ifade olan “prendre perpette”, alt yazıda standart dile özgü bir ifade olan “la prison à vie” kullanılmıştır. Fransızca sözlüklerde argo bir ifade olarak yer alan “prendre perpette” terimi için Türkçe “kodesi boylamak” eşdeğeri önerilebilir. Seslendirme ve alt yazıda hukuk terimi olarak anlamı vurgulu olan “müebbet” terimi tercih edilmemiş, yerine “ömür boyu hapis yemek” ifadesi tercih edilerek terimin anlamı hafifletilmiştir. Çevirmen kararı doğrultusunda genel izleyici kitlesi için dizinin daha anlaşılır olması amacıyla güncel bir ifade tercih edildiği anlaşılmıştır. Sözcüğü sözcüğüne olmayan çeviri ile işlevsel eşdeğerlik sağlanmıştır.

Tablo 22. Fransızca Seslendirme ile Fransızca Alt Yazısı Farklı Olan ve Türkçe Seslendirme ile Türkçe Alt Yazısı Farklı Olan Terimler

Bölüm	Fransızca Seslendirme	Türkçe Seslendirme	Fransızca Alt Yazı	Türkçe Alt Yazı
Jochen Örnek 1	Pour le travail au black ?	Yasa dışı işçi çalıştırmak gibi.	Travail au noir ?	İllegal iş mi?
Yılmaz Örnek 2	Vous êtes conscient que ce médecin viole le secret médical.	O doktor hasta gizliliği kanunu ihlal ediyor.	Ce médecin viole le secret médical.	Hasta mahremiyetini ihlal ediyorsun.
Yılmaz Örnek 3	Saisie d'élément de preuve en cas de péril imminent.	Muhtemel tehlike anında kanıt zaptı mümkündür.	Saisie de preuve en cas de péril imminent.	Tehlike arz edebilecek durumda delil verebilir.
Jay Örnek 4	S'il a fait ça, c'est un indice de préméditation.	Yani eğer yapmışsa planlı hareket etmiştir.	Ça prouverait la préméditation.	Yani çıkarmışsa kasıtlı olduğunu gösterir.

Örnek 1’de Fransızca seslendirmede “le travail au black” ifadesi “yasa dışı işçi çalıştırmak” olarak çevrilmiştir. Alt yazıda “le travail au noir” ifadesi “illegal iş” olarak çevrilmiştir. Fransızca seslendirmedeki “black” kelimesi, İngilizceden ödünçleme yoluyla Fransızcaya, “illegal” terimi Fransızcadan ödünçleme yoluyla Türkçeye geçmiştir. Dolayısıyla ödünçleme stratejisine örnek gösterilebilir. Fransızca seslendirme ve alt yazıdaki “iş” anlamına gelen “travail” sözcüğünün, Türkçe seslendirmede “işçi” olarak çevrilmesi, seslendirmede yakın planda dudak eşlemesine bağlı kalınmasından kaynaklanmış olabileceğini düşündürmektedir.

Örnek 2’de Fransızca seslendirmede “Vous êtes conscient que” ifadesine çevirilerde yer verilmemiştir, bu durum eksiltme stratejisine örnektir. Fransızca “le secret médical” ifadesi seslendirmede “hasta gizliliği kanunu” olarak, alt yazıda ise “hasta mahremiyetini ihlal” olarak çevrilmiştir. Alt yazı çevirisinde yer alan terim ile mutlak eşdeğerlilik sağlanmıştır. Üçüncü tekil kişi, ikinci tekil kişiyle verilmiştir. Dilbilgisi yönünden farklılık içerdiğinden yer değiştirme stratejisine örnektir. Türkçe alt yazıdaki ikinci tekil kişi, Fransızca seslendirmedeki üçüncü tekil kişi ile örtüşmemektedir.

Örnek 3’te Fransızca seslendirmedeki “élément” kelimesi Fransızca alt yazıdan eksiltilmiştir. Kaynak metinde yer alan “saisie d’élément de preuve” ifadesi “kanıt zaptı” olarak çevrilmiş, alt yazıdaki “saisie de preuve” ifadesi “delil” olarak çevrilmiştir. Kanıt anlamına gelen “preuve” seslendirmede “kanıt zaptı”, alt yazıda “delil” olarak hedef dilde eşdeğerleriyle karşılanmıştır. Bu noktada anlamsal eşdeğerlik sağlandığı belirtilebilir. Seslendirme çevirisinde yer alan “kanıt zaptı” hukuk terimidir, genel izleyici kitlesi için anlaşılması zor bir terimdir. Alt yazı çevirisinde yer alan “delil” günlük dilde yaygın olarak kullanılan, genel izleyici kitlesine hitap eden bir terimdir. Bu nedenle hedef kitlenin çevirmenin çeviri kararını yönlendirdiği düşünülmektedir.

Örnek 4’te Fransızca seslendirmede ve alt yazıda yer alan “önceden tasarlama” anlamına gelen “la préméditation” terimi; seslendirmede “planlı”, alt yazıda “kasıtlı” şeklinde çevrilerek hedef dilde mutlak eşdeğerlik sağlanmıştır. Fransızca seslendirmedeki “s’il a fait ça” ifadesinin Türkçe seslendirme ve alt yazıda kısaltılarak “yani” şeklinde çevrilmesi açıklama stratejisine örnektir.

Fransızca ve Türkçe seslendirme örnekleri incelendiğinde; 6 adet mutlak eşdeğerlik, 1 adet biçimsel eşdeğerlik, 1 adet anlamsal eşdeğerlik, 1 adet işlevsel eşdeğerlik, 2 adet perspektif kaydırma stratejisi, 1 adet ödünçleme stratejisi, 1 adet öykünme stratejisi ve 1 adet yer değiştirme stratejisi belirlenmiştir. Fransızca ve Türkçe alt yazı örnekleri incelendiğinde ise; 9 adet mutlak eşdeğerlik, 1 adet kısmi eşdeğerlik, 1 adet eşdeğersizlik, 1 adet eksiltme/çıkarma stratejisi ve 1 adet açıklama stratejisi belirlenmiştir. Bu araştırmada ödünçleme, sözcüğü sözcüğüne çeviri stratejileri ve biçimsel eşdeğerlik, mutlak eşdeğerlik kaynak odaklı; perspektif

kaydırma, yer değiştirme stratejileri, anlamsal eşdeğerlik, işlevsel eşdeğerlik erek odaklı olarak ele alınmıştır. İncelenen hukuk terimlerinin seslendirme ve alt yazı çevirileri arasında terim düzeyinde farklar olduğu saptanmıştır. Bu farkların nedenlerinin seslendirmede yakın planda dudak eşlemesine bağlı kalınmasından, seslendirme çevirisinde hukuk terimlerinin yaygın olarak tercih edilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Alt yazı çevirisinde ise zaman ve uzam kısıtı nedeniyle daha az kelimenin kullanılmasından, genel izleyici kitlesine hitap eden alt yazı çevirisinde günlük dilde yaygın olarak kullanılan terimlerin tercih edilmesinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Çeviri stratejileri göz önünde bulundurulduğunda, hukuk terimlerinin yaygın olarak kaynak odaklı çeviri yaklaşımıyla çevrildiği belirlenmiştir.

Sonuç

Bu araştırmada Criminal adlı dizideki Fransızca terimlerin Türkçe çevirileri terimbilim açısından irdelenmiştir. Hukuk terimbilimi kapsamında mutlak eşdeğerlik ve anlamsal eşdeğerlik olmak üzere iki ulamda hazırlanan terimce; kısaltma, mekân adları, deyimler, eksilteli cümleler, kişi, ünvan ve kurum adları, askeri terimler, adli tıp terimleri, fiil ve ad ulamlarında sınıflandırılmıştır. Mutlak eşdeğerlik kapsamında ele alınan tek anlamlı terimlerin, anlamsal eşdeğerlik kapsamında ele alınan eş anlamlı terimlerden sayıca daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada adli tıp terimlerine dair örneklerle de yer verilmiştir. Gözlem odasında geçen sahnelerde yer alan gözlem tekniklerinden kesitler sunulmuştur. Gözlem tekniklerine örnek teşkil eden cümlelerin seslendirme ve alt yazı çevirileri çeviri stratejileri bağlamında irdelenmiş, kaynak odaklı bir yaklaşımla çevrildikleri belirlenmiştir. Hukuk terimlerinin seslendirme ve alt yazı çevirileri arasındaki farkların nedenlerinin Fransızca ve Türkçe dilleri arasındaki dilbilimsel, sözdizimsel farklar olduğu gözlemlenmiştir. Genel kesime hitap eden alt yazı çevirisi ile kıyaslandığında seslendirme çevirisinin dudak eşleme gerektirdiğinden bazı kelimelerin seslendirilen metinden çıkarılmış olabileceği kanısına varılmıştır. Bu nedenle alt yazı çevirisinde kaynak dildeki anlamı hedef dilde iki satırda kısa ve öz bir biçimde karşılamak gerektiği bulgulanmıştır. Alt yazıda terimlerin sadeleştirildiği, terimlerin daha anlaşılır kılındığı belirlenmiştir. Alt yazının genel izleyici kitlesine uygun olarak çevrildiği sonucuna varılmıştır. Seslendirme çevirisinde dudak eşleme, kinetik (jest ve mimik) eşleme nedeniyle, alt yazı çevirisinde ise zaman ve uzam kısıtlarından dolayı sıkça kısaltma stratejisine başvurulduğu ayrıca yer değiştirme, öykünme, açıklama, perspektif kaydırma, eksiltme gibi stratejilerin de kullanıldığı tespit edilmiştir. Hem seslendirme çevirisinde hem de alt yazı çevirisinde doğru eşlemenin yapıldığı, terimlerin Fransızcadan Türkçeye başarılı bir şekilde aktarıldığı, hedef dilde eşdeğerleriyle karşılandıkları gözlemlenmiştir.

Criminal dizisi sayesinde beden dilinin önemi kavranmış, sözsüz iletişimin seslendirme ve alt yazı çevirisi sürecinde ne kadar işlevsel olduğu anlaşılmıştır. Bu bakımdan Mütercim ve Tercümanlık lisans programlarında beden dili dersine yer verilmesi önerilebilir. Polis prosedürel filmler, hukuk terimlerinin daha da yaygınlaşmasına vesile olabilir. Hukuk çevirisi dersinde görsel-işitsel ürünlerden hareketle terimbilim yaklaşım ve yöntemleri kapsamında öğrenenlerden çift dilli, çok dilli hukuk terimcesi oluşturmaları beklenebilir. Bunun yanı sıra adli tıp ve bilirkişilik hizmetleri hakkında güncel bilgilerin paylaşılmasının önemli olduğu, adli bilimler alanında çeviri yapabilmek için çok disiplinli yaklaşımlardan yararlanılması gerektiği belirtilebilir. Polis Akademisi, Adli Bilimler Enstitüsü bünyesindeki Delil Bilimi (Kriminalistik) yüksek lisans programına Mütercim ve Tercümanlık bölümlerinden lisans derecesiyle mezun olanların başvurabilmesi, alanda yetişen öğrencilerimize disiplinlerarası istihdam yaratabilir. Çeviri eğitimi veren lisans programlarında uzmanlık derslerine özellikle yer verilmesinin ve uzmanlık çevirilerine yönelik araştırmaların çeşitlendirilerek sayısının artmasının son derece önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Öte yandan çeviribilim ve terimbilim alanlarının birbirinden beslendiği söylenebilir. Teknolojik ilerlemeler sayesinde

metin terimbilimi yaklaşımı ile terim çıkarma yöntemlerinin daha da geliştirilebileceği, doğal dil işleme ve yapay zekâ alanlarında yaşanan gelişmelerin seslendirme ve alt yazı çeviri süreçlerini hızlandırabileceği ve çeviribilim araştırmalarını derinleştirebileceği öngörülmektedir.

Ayrıca çeviri araştırmalarının dilbilimden ayrı tutulamayacağı bir kez daha görülmüştür. Adli bilimlerin; hukuk, psikoloji, tıp, dilbilim ve çeviribilim alanlarıyla disiplinlerarası bir ilişki içerisinde olabileceği saptanmıştır. Çeviribilim, terimbilim, adli bilimler, adli dilbilim, toplumdilbilim, toplumterimbilim, hukuk çeviribilimi, hukuk terimbilimi, metin terimbilimi, metindilbilimi, varyasyon dilbilimi olmak üzere çok sayıda disiplin ve alt disiplin bu araştırmada ele alınmış; seslendirme ve alt yazı çevirmenlerinin çeviri kararlarının nasıl şekillendiği çok disiplinlilik ilkesi gereğince irdelenmiştir. Çok disiplinli araştırmalar, alana daha geniş bir açıdan bakılmasını sağlayabilir. “Hukuk terimbilimi”, terimbilimin alt alanı olarak önerilebilir. Bu araştırmanın çeviri eğitime ve hukuk çevirisi eğitime, hukuk çeviribilimi ve hukuk terimbilimi çerçevesinde yeni ve farklı bir bakış açısı kazandırması beklenmektedir.

Kaynakça

- Adli destek ve mağdur hizmetleri yönetmeliği. (2024, 4 Ocak). T.C. Resmî Gazete (Sayı: 31470). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/04/20210430-1.htm>
- Akyol, E. (1964). Palinoloji nedir ve tatbikatı. *Türkiye Jeoloji Bülteni*, 9(1-2), 63-70.
- Aral, V. (1985). Hukuk nedir? *J. Legal Educ*, 1, 1-26. İstanbul Barosu Yayınları.
- Aşkın Balcı, H. (2020). Varyant, değişken ve varyasyon dilbilimi. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 6(3), 301-317. <https://doi.org/10.20322/littera.740237>
- Baltaş, Z., & Baltaş, A. (2018). *Bedenin dili* (52. baskı). Remzi Kitabevi.
- Baş, N. (2016). *Görsel-işitsel çeviri dublaj ve sesli betimleme*. Grafiker Yayınları.
- Bozkurt, C., & Kılıç, E. O. (2021). Surveillance, interrogation and verdict in single place: Netflix Series Criminal (2019-). *Medya ve Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 3(2), 78-90. <https://doi.org/10.29228/mekcad.13>
- Chiaro, D. (2008). *Issues in audiovisual translation*. The Routledge Companion to Translation Studies.
- Condamines, A., & Picton, A. (2022). Textual terminology: origins, principles and new challenges. M.- C. L'Homme, P. Faber (Ed.), *Theoretical approaches to terminology* içinde (s. 219-236). John Benjamins.
- Crispino, F. (2006). *Le principe de Locard est-il scientifique? ou analyse de la scientificité des principes fondamentaux de la criminalistique* [Doktora tezi, Lozan Üniversitesi]. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/33683106_Le_Principe_de_Locard_est-il_scientifique_Ou_analyse_de_la_scientificite_des_principes_fondamentaux_de_la_criminalistique
- Çalık, B. (2018). Suçun tespitinde kriminolojinin hukuktaki yeri, kökeni ve gelişimi. *Journal of Turkish Studies*, 13(26), 307-327.
- Çetin, S., & Doğan, A. (2021). Osmanlı Devleti'nde 1910 yılında yapılan maarif müfettişi atamaları üzerine bir değerlendirme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 17-45. <https://doi.org/10.33437/ksusbd.802711>
- Dayınlarlı, K. (1997). *Fransızca-Türkçe hukuk terimleri sözlüğü* (2. baskı). Dayınlarlı Hukuk Yayınları.
- Deliktaşlı, N. (2019). Türk-Fransız hukuk dilinde suç anlamında kullanılan terimler ve çevirilerinde karşılaşılan sorunlar. *International Journal of Language Academy*, 7(3), 107-127.
- Deliktaşlı, N. (2020). *Türk-Fransız hukuk dili ve hukuk metinleri çevirisi*. Akademisyen Kitabevi.
- Delil Bilimi (Kriminalistik) Tezli Yüksek Lisans Programı. (2024, 4 Ocak). Erişim adresi: <https://abe.pa.edu.tr/ders-icerikleri.html>
- Diaz Cintas, J. (2008). Pour une classification des sous-titres à l'époque du numérique. J. M. Lavaur ve A. Şerban (Ed.), *La traduction audiovisuelle. Approche interdisciplinaire du sous-titrage* içinde (s. 27-41). De Boeck.

- Duran, Z. (2021). Petra delicato polisiye roman serisinde İspanyol feminizminin izlerini sürmek. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 61(2), 864-883. <https://doi.org/10.33171/dtcjournal.2021.61.2.10>
- Ergül, E. (2002). *Fransızca-Türkçe modern hukuk sözlüğü*. Turhan Kitabevi Yayınları.
- Eryılmaz, E., & Demez, N. (2021). Türkiye'deki mahkeme çevirmenliğinin çevirmen meslek standardı açısından değerlendirilmesi. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, (31), 127-157. <https://doi.org/10.37599/ceviri.1010487>
- Fincan, A., & Uysal, B. (2019). Disiplinler arası bir kavram olarak adli dilbilim ve Türkiye'deki çalışmalar. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 46-52.
- Gambier, Y. (2004). La traduction audiovisuelle: un genre en expansion. *Meta*, 49(1), 1-11. <https://doi.org/10.7202/009015ar>
- Gémar, J.-C. (1979). La traduction juridique et son enseignement: aspects théoriques et pratiques. *Meta*, 24(1), 35-53. <https://doi.org/10.7202/002870ar>
- Gémar, J.-C. (1998). Les enjeux de la traduction juridique. Principes et nuances. *Traduction de textes juridiques: problèmes et méthodes, Equivalences 98, Séminaire ASTTI*.
- Gémar, J.-C. (2015). De la traduction juridique à la jurilinguistique: la quête de l'équivalence. *Meta*, 60(3), 476-493. <https://doi.org/10.7202/1036139ar>
- Gottlieb, G. (1992). *Individual development and evolution: The genesis of novel behavior*. Oxford University Press.
- Gottlieb, H. (1994). Subtitling: diagonal translation. *Perspectives*, 2(1), 101-121. <https://doi.org/10.1080/0907676X.1994.9961227>
- Gottlieb, H. (2018). Semiotics and translation. K. Malmkjær (Ed.), *The routledge handbook of translation studies and linguistics* içinde (s. 45-63). Routledge.
- Günay, V. D. (2007). *Sözcükbilime giriş*. Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Günay Köprülü, S. (2020). *Film çevirisi dublajda eşleme*. Hiperyayın.
- Günay Köprülü, S. (2021). *Görsel-işitsel çeviri*. Hiperyayın.
- Jandarma Genel Komutanlığı Kriminal Dairesi Başkanlığı (Haz.). (2016). *Kriminal terimleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kalfoğlu, S., & Kalfoğlu, E. (2022). Adli dilbilim ve olgu aydınlatmaya katkısı. *Journal of Philology*, 1(1), 6-11.
- Karaağaç, G. (2022). *Dil bilimi terimleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karaman, B. İ. (2017). *Terimbilimi*. Bilge Kültür Sanat.
- Koç, E. (2020). Yabancı dil eğitiminde görsel ve işitsel çevirinin etkileri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* (Ö8), 758-772. <https://doi.org/10.29000/rumelide.821965>
- Lehmann, A., & Martin-Berthet, F. (2008). *Introduction à la lexicologie sémantique et morphologie*. Armand Colin.
- Locard, E. (1959). *Les faux en écriture et leur expertise*. Payot.
- Menek, N., & Taşdöven, U. (2021). Adli bilimlerde kriminalistik ve luminol. *Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları*, 3(1-2), 3-17.
- Mole, F., & Seguy, J. (2015). Une psychologie scientifique pour les instituteurs? L'exemple des filiales Binet de Lyon et de l'Ain (1910-1928). *Les Sciences de l'éducation - Pour l'Ère nouvelle*, 48, 11-30. <https://doi.org/10.3917/lsdle.482.0011>

- Monjean-Decaudin, S. (2022). *Traité de juritraductologie, Épistémologie et méthodologie de la traduction juridique*. Presses universitaires du Septentrion.
- Oğuz, D. (2018). Görsel-işitsel çeviri: dublaj ve göstergebilim. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, 24, 99-116.
- Oğuz, D. (2020). Orijinal Netflix dizisi “Dark” örnekleriyle görsel-işitsel metinlerde çokkipli metin çözümleme (çevriyazı) yöntemi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* (20), 690-708. <https://doi.org/10.29000/rumelide.792325>
- Okyayuz, A. Ş. (2016). *Altyazı çevirisi*. Siyasal Kitabevi.
- Okyayuz, A. Ş., & Kaya, M. (2017). *Görsel-işitsel çeviri eğitimi*. Siyasal Kitabevi.
- Öğüt, F. (2002). Objektif ses analizi. *T Klin K B B*, 2, 121-126.
- Öztürk, C. (2005). *Ceza muhakemesi hukukunda iz bilimi* [Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi]. Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Öztürk Dağabakan, F. (2019). *Toplumdilbilim*. Çizgi Kitabevi.
- Pettit, Z. (2004). The audio-visual text: subtitling and dubbing different genres. *Meta*, 49(1), 25-38. <https://doi.org/10.7202/009017ar>
- Pettit, Z. (2008). Le sous-titrage: le rôle de l’image dans la traduction d’un texte multimodal. J. M. Lavour ve A. Şerban (Ed.), *La traduction audiovisuelle. Approche interdisciplinaire du sous-titrage* içinde (s. 100-111). De Boeck.
- Popineau, J. (2021). Traduire des technolèctes juridiques ou jurilectes dans la presse française et anglaise: approche juritraductologique et terminologique. *Meta*, 66(2), 427-450. <https://doi.org/10.7202/1083186ar>
- Ramière, N. (2004). Comment le sous-titrage et le doublage peuvent modifier la perception d’un film : analyse contrastive des versions sous-titrées et doublées en français du film d’Elia Kazan, *A Streetcar Named Desire* (1951). *Meta*, 49(1), 102-114. <https://doi.org/10.7202/009026ar>
- Raus, R. (2013). *La terminologie multilingue. La traduction des termes de l’égalité H/F dans le discours international*. De Boeck.
- Sun, F. (2001). La criminologie et la criminalistique. *VIIe colloque de AICLF*. Erişim adresi: <https://docplayer.fr/39254850-La-criminologie-et-la-criminalistique.html>
- Şahin, A. (2015). Film çeviri türü olarak dublaj: kısıtlamalar ve zorluklar. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(38), 302-309.
- Şerban, A. (2008). Les aspects linguistiques du sous-titrages. J. M. Lavour ve A. Şerban (Ed.), *La traduction audiovisuelle. Approche interdisciplinaire du sous-titrage* içinde (s. 85-99). De Boeck.
- Tezcan, D. (1997). Tercümandan yararlanma hakkı. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 52(01).
- Topçuoğlu, T. (2014). Kriminoloji için disiplin çağrısı!. *Journal of Penal Law and Criminology*, 2(1-2), 241-268.
- Uysal, N. M. (2020). Çevirilerin resmi olarak onaylanması: Ülkemizde yeminli tercümanlık müessesesi ve dünyadaki yeminli/tasdikli çeviri uygulamaları üzerine genel bir değerlendirme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (18), 709-724. <https://doi.org/10.29000/rumelide.706503>
- Ünsal, G. (2017). Audio-visual translation: subtitling. C. Ruggiero, H. Arslan, M. A. Icbay (Ed.), *Research on communication* içinde (s. 103-111). IASSR International Association of Social Science Research.

- Ünsal, G. (2018a). La traduction audiovisuelle: le doublage. *Les Nouveaux Aspects de la Francophonie à Bursa* içinde (s. 455-480). Beau Bassin: Editions Universitaires Européennes.
- Ünsal, G. (2018b). Subtitle translation: cultural components in the translation of the film *Qu'est-ce qu'on a fait au bon Dieu?*. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* (40), 73-86. <https://doi.org/10.21497/sefad.515038>
- Vardar, B. (2007). *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü* (2. baskı). Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği. (2023, 20 Kasım). T.C. Resmî Gazete (Sayı: 25832). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/06/20050601-10.htm>
- Yaman, M. (2006). Çağdaş terimbilim ve kurumsal çalışmalar. *Çağdaş Dilbilim*, (15), 59-76.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. baskı). Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, R. (2015). Adli belge incelemelerinde terminoloji. İ. Birincioğlu (Ed.), *Adli belge incelemeleri* içinde (s. 56-71). Türk Tabipleri Birliği İstanbul Tabip Odası.
- Zeytinkaya, D. (2021). *Terimbilim: çevirmenin pusulası*. Grafiker Yayınları.